

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Föräldrastöd i förskolan

*En studie om hur förskollärare och specialpedagoger
upplever föräldrastödjande insatser i förskolan.*

*Eva Adolfsson
Karin Andersson*

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Specialpedagogiska programmet

Examensarbete: 15 hp
Kurs: SPP 610
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT 2018
Handledare: Bengt Edström
Examinator: Katharina Jacobsson
Kod: VT18-2910-235-SPP610

Nyckelord:Handledning, Specialpedagog, Förskollärare, Föräldrastöd, Förskola

Abstract

Syfte

Utifrån våra erfarenheter som förskollärare har vi uppmärksammat att föräldrar som har barn i behov av särskilt stöd kan behöva stöttning i sin situation. Det betonar också förskolans läroplan i ett av sina mål. Vi har intresserat oss för hur det föräldrastödjande arbetet ser ut inom förskolan och hur arbetet kan genomföras av förskollärare och specialpedagoger. Syftet med vår studie har varit att undersöka hur specialpedagoger och förskollärare upplever föräldrastödjande insatser inom förskolan och hur de båda yrkeskategorierna samverkar.

Teori

Som specifik teori valdes systemteori eftersom fokus där ligger på relationer och kommunikation, samt hur sociala sammanhang ständigt förändras vilket påverkar barn och föräldrars möjligheter och förutsättningar till stöd i förskolan. Det specialpedagogiska perspektivet utgör en bakgrund för studien. Litteratur och aktuell forskning kopplat till föräldrastöd presenteras som en bakgrund.

Metod

Studien kan beskrivas som en kvalitativ halvstrukturerad intervjustudie med hermeneutisk tolkning. Tre förskollärare och tre specialpedagoger har genom strategiskt urval valts ut och intervjuerna har setts som personliga möten med fokus på informanternas upplevelser och uppfattningar. En frågeguide med cirkulära frågor som utgångspunkt har använts och intervjuerna har spelats in, transkriberats och analyserats utifrån vår tidigare förförståelse.

Resultat

Resultatet av undersökningen visar på att de flesta av informanterna beskriver föräldrastöd som viktigt och betydelsefullt. Stöd till föräldrar beskrivs i termer av förhållningssätt och bemötande med fokus på den goda relationen. Det har visat sig att det är mindre vanligt att specialpedagoger möter föräldrar i direkta samtal. Samarbetet mellan förskollärare och specialpedagoger sker framförallt i handledning som i förlängningen ger stöd till föräldrar. Det framkommer även att det finns olika förväntningar och syn på vad handledning innebär.

Förord

Det goda samarbetet och de långa och givande diskussionerna oss emellan har varit avgörande för arbetets genomförande. Vi har läst, bearbetat och skrivit den övervägande delen av arbetet ihop. Intervjuer och transkriberingar har vi delat upp och genomfört tre intervjuer var.

Vi vill rikta ett Tack till våra informanter som frikostigt delat med sig av sin tid och även sina tankar och kunskaper.

Ett särskilt Tack vill vi ge till vår handledare Bengt Edström för synpunkter, guidning i uppsatsskrivande och spännande anekdoter.

Maj 2018

Eva och Karín

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Några centrala begrepp för undersökningen.....	2
2 Litteratur och tidigare forskning	4
2.1 Samverkan förskola och föräldrar nu och då.....	4
2.2 Föräldrastödjande kompetenser	5
2.3 Samarbete specialpedagog och förskollärare	6
2.4 Specialpedagogens handledande uppdrag.....	7
2.5 En sammanfattning av kunskapsläget.....	7
3 Perspektiv och teori	8
3.1 Specialpedagogiska perspektiv	8
3.2 Systemteori.....	8
4 Syfte	10
4.1 Frågeställningar.....	10
5 Metod och genomförande	11
5.1 Hermeneutisk tolkning.....	11
5.2 Urval	12
5.3 Metodval.....	12
5.4 Bearbetning och analys av intervjuer.....	13
5.5 Reliabilitet	14
5.6 Validitet.....	14
5.7 Generaliserbarhet	15
5.8 Etiska överväganden.....	15
6 Resultat	16
6.1 Föräldrastöd i förskolan.....	16
6.2 Upplevelser av uppdraget som föräldrastödjare.....	18
6.3 Samarbete förskollärare och specialpedagog	20
6.4 Upplevelser av specialpedagogiskt stöd i förskolan.....	22
6.5 Sammanfattning av resultatet.....	24
7 Diskussion	25
7.1 Metoddiskussion.....	25
7.2 Resultatdiskussion	26
7.3 Förslag på fortsatt forskning.....	30
7.4 Avslutande kommentar	30
8 Referenslista	32
Bilagor	35

1 Inledning

Som blivande specialpedagoger kommer vi att stödja både förskollärare och föräldrar i den gemensamma strävan efter att skapa goda förutsättningar för det enskilda barnet. I examensarbetet på specialpedagogiska programmet har vi valt att undersöka hur förskollärare och specialpedagoger upplever föräldrastödande insatser i förskolan och hur de båda yrkeskategorierna samverkar. Enligt Vetenskapsrådet (2015) råder det brist på forskning i ämnet om specialpedagogik i förskola. Förskolans första styrdokument, Pedagogiskt program för förskolan ersätts 1998 av Läroplan för förskolan. År 1990 görs den ettåriga speciallärarutbildningen om enligt Göransson, Lindqvist, Kling, Magnusson och Nilholm (2015) och det blir istället en specialpedagogutbildning på 1,5 år. Från och med 2007, genom ett statligt beslut, är det en utbildning på avancerad nivå. Det här görs för att vidga synen på barn i svårigheter menar Ahlberg (2013).

I utbildningsplanen för specialpedagogiska programmet (Göteborgs universitet, 2017) framgår att en specialpedagog bland mycket annat ska: *vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för kollegor, föräldrar och andra berörda* (s.3). Förskolans nuvarande läroplan (Skolverket, 2016) inleder med en mängd tydliga strävansmål som förskollärarna ska uppnå. Läroplanen säger bland annat att förskolan ska vara ett stöd för föräldrar och betonar vikten av samarbete mellan förskola och hem för att alla barn ska få möjligheten att utvecklas efter sina förutsättningar. Vidare beskrivs att verksamheten ska utformas och anpassas efter alla barn som deltar i förskolan oavsett behov och förmågor.

Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktig, så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd för barn med svårigheter. Alla barn ska få erfara den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen (s.5, Skolverket, 2016).

I Allmänna råd om målpuffyllelse i förskolan (Skolverket, 2017) beskrivs att ansvaret för att skapa en tillitsfull relation med vårdnadshavare ligger på den pedagogiska personalen, att skapa denna goda relation och ett gott förtroende ger en grund för att barn i svårigheter ska få rätt stöd i förskolan. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) uttrycks att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver samt att förskolechef ansvarar för att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna.

Efter att ha arbetat inom förskoleverksamhet under ett flertal år och även många gånger reflekterat över hur både syn och arbetsmetoder kring barn i behov av särskilda anpassningar har förändrats så valdes ämnet för studien. Den gemensamma utgångspunkten har varit att de föräldrastödande insatserna har varit föränderliga och knapphändiga med ett fokus på det enskilda barnets svårigheter. Vi har tagit fasta på aktuell forskning och litteratur som visar på vikten på ett gott samarbete mellan förskola och hem för att skapa de bästa förutsättningar för barns utveckling. Eftersom vi är utbildade förskollärare väljer vi att fokusera på denna yrkeskategori och inte på andra yrkesgrupper som exempelvis barnskötare som också finns i förskolans verksamhet. Utifrån detta resonemang blev vårt syfte med studien att undersöka

hur specialpedagoger och förskollärare upplever dagens föräldrastödjande insatser i förskolan och hur de båda yrkeskategorierna samverkar.

1.1 Några centrala begrepp för undersökningen

Föräldrar:

I vårt arbete har vi använt oss av begreppet föräldrar och menar då de vuxna som har ansvar för barnet det vill säga vårdnadshavare. Med begreppet föräldrar avses var och en som är vårdnadshavare till barnet eller annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med (Folkhälsoinstitutet, 2009).

Förskollärare:

Med förskollärare avser vi en person med yrkesexamen från förskolläraryrket samt med legitimation.

Specialpedagog:

Med specialpedagog avser vi en person med yrkesexamen från specialpedagogiska programmet.

Specialpedagogik:

Ett kunskapsområde som är relativt ungt som har sin grund inom det pedagogiska området men som även ligger nära flera andra kunskapsområden såsom psykologi, sociologi, medicin och teknik. Specialpedagogik, eller tidig intervention, har fokus på att skapa förutsättningar för att alla barn ska få möjligheter till utveckling och lärande. Specialpedagogiken kan ses som ett komplement till den generella pedagogiken om det inte finns tillräckligt med resurser och kunskaper inom den generella pedagogiken (Björck-Åkesson, 2014).

Föräldrastöd:

Inom specialpedagogiken används inte begreppet föräldrastöd i någon större utsträckning men vi har ändå valt att använda begreppet då vi anser att det är ett relevant begrepp i studien. Från Folkhälsoinstitutet (2009): *Föräldrastöd definieras som en aktivitet som ger föräldrar kunskap om barns hälsa, emotionella, kognitiva samt sociala utveckling och/eller stärker föräldrars sociala nätverk* (s. 4). I undersökningen har vi betraktat stöd till föräldrar i ett brett perspektiv och inte kopplat till vissa diagnoser, kriterier eller funktionsvariationer. Inom förskolan finns en stor grupp barn som befinner sig i särskilda behov eller extra anpassningar utan att det finns specifika resurser eller åtgärder runt barnet. Exempelvis är det vanligt förekommande med behov av stöd inom språk, samspel eller konflikter (Björck-Åkesson, 2014).

Barn i behov av särskilt stöd:

Enligt Skolinspektionen (2017) finns det ingen klar definition av begreppet barn i behov av särskilt stöd. Behov av särskilt stöd beskrivs utifrån ett relationellt perspektiv. De betonar skillnaden på om barn ses vara *i* behov eller *med* behov och påtalar att behov av stöd är situationsbundet och ska inte ses som sammankopplat med barnet som person. I denna kvalitetsgranskning framkommer även vikten av specialpedagogiskt stöd till personal, rutiner

för arbetsuppgifter samt förutsättningar i form av tid och möjligheter till reflektion som framgångsfaktorer i arbete med barn i särskilda behov inom förskolan.

Förskola:

I Sverige har barn rätt till allmän förskola från och med tre års ålder, men från att barn fyller ett år ska barn erbjudas förskola inom den tid som föräldrar arbetar eller studerar. Barn ska även erbjudas tid för eventuella egna behov utifrån familjens situation (Skolverket, 2018). Kombinationen pedagogik och omsorg ses internationellt som en förebild. Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik och ses som en start på ett livslångt lärande där lek och samspel är viktiga inslag. Förskolan har i Sverige idag en viktig samhällsfunktion eftersom den är en betydelsefull del av barns och föräldrars vardag (Björck-Åkesson, 2014). Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) beskriver hur förskolans uppdrag, mål och riktlinjer ska se ut.

2 Litteratur och tidigare forskning

Här presenteras litteratur och forskning som har till avsikt att ge en bakgrund och en teoretisk bild för studien. Först en presentation av hur samverkan mellan förskola och föräldrar har förändrats. Sedan berättas om olika föräldrastödjande kompetenser. Samarbete mellan förskollärare och specialpedagog lyfts.Handledning kopplat till föräldrastöd avslutar kapitlet.

2.1 Samverkan förskola och föräldrar

Enligt Statens offentliga utredning som påbörjades redan 1968 (SOU 1972:26) betonas att vissa barn i förskolan behöver mer stöd och stimulans än andra. Där sägs även att förskolan skulle kunna ha inverkan på barns levnadsvillkor. Under åttiotalet byggs förskolan kraftigt ut i Sverige, bland annat på grund av att man ville att utsatta barn skulle kunna få förebyggande stöd inom förskolan (Persson & Riddarsporre, 2010). Förskolan i Sverige idag utgör starten på ett livslångt lärande och nittio procent av fyra-femåringar går i förskola berättar Björck-Åkesson (2014). Hon betonar även att barns behov ska ses utifrån ett helhetsperspektiv där stöd och samarbete med föräldrar är betydelsefullt för att skapa en positiv vistelse på förskolan.

Formerna för kontakt mellan förskola och vårdnadshavare har genomgått stora förändringar de senaste åren menar Tallberg Broman (2013). Idag används sociala medier i större utsträckning som ett sätt att kommunicera, kontakten har medialiserats. Författaren säger vidare att det även har skett ett förrättsligande där lagar och överenskommelser påverkar kontakten mellan förskola och föräldrar. Vidare nämns en byråkratisering av kontakten där blanketter och enkäter fått en större plats än tidigare. Författaren betonar även vikten av den goda och lyhörda relationen mellan förskola och förälder, den har en avgörande betydelse för barns utveckling och lärande. Även Petersen (2015) påtalar om samarbetet mellan hem och skola ska ha en lyhördhet och en dialogform så måste den pedagogiska personalen sträva efter en fungerande form för kommunikation. Petersen säger att skolans förhållningssätt ska bidra till att föräldrarna känner sig viktiga. Pedagogernas roll blir att försöka få föräldrar att känna sig sedda och hörda. Detta påpekar även Vuorinen, Sandberg, Sheridan och Williams (2013), de berättar om en studie där förskollärarna ser det som en mycket viktigt förmåga att kunna skapa dialog med föräldrar och vinna deras förtroende för att kunna upprätthålla ett gott samarbete mellan föräldrar och förskola.

Det formella och det informella föräldrastödet beskriver Bokström och Sarkadi (2013) och menar att det informella stödet från vänner och familj ses som betydelsefullt. I Folkhälsoinstitutets (2009) nationella strategi påtalas det även att föräldrar är de viktigaste personerna i ett barns liv. Det formella stödet som Bokström och Sarkadi beskriver kan bestå av olika föräldrastödsprogram för föräldrar som känner extra behov av stöd men även i form av mera generellt föräldrastöd. Författarna säger vidare att stöd till föräldrar när det gäller strategier och förhållningssätt kan bryta negativa spiraler. Bristande föräldraskap beskrivs som en riskfaktor för kvarstående problematiska beteenden hos barn. Författarna beskriver projektet "Förskolan som arena för föräldrastöd" där förskolepedagoger beskriver sin roll i föräldrastöd i termer av kompensation, komplement, beredskap och aktiv. Kombinationen komplement/aktiv betonar ett aktivt samarbete mellan pedagoger och föräldrar med fokus på resultat. Författarna påtalar även vikten av att arbeta med förskolans organisation där

förskolans ledning måste anpassa förutsättningarna för pedagoger ska kunna arbeta med föräldrastöd.

Det som kännetecknar nordisk forskning runt specialpedagogik i förskolan är enligt Palla (2018) ett fokus på det som sägs och uttrycks av förskollärare, både föräldrar och specialpedagoger får en mindre del av utrymmet och en än mindre del tilldelas barnen. Författaren påtalar att om föräldrars röster endast existerar i bakgrunden finns det en risk att resultat i forskning blir något ensidigt. Hon säger att eftersom förskolan har en så stor inverkan på tillvaron för barn i särskilda behov behövs mer forskning på specialpedagogik inom förskolan samt att även specialpedagogers röster måste lyftas fram mer.

Föräldrar är oerhört betydelsefulla för sina barn, vikten av relationen mellan förälder och barn behöver få större uppmärksamhet i förskolan eftersom sambandet mellan att arbeta för barnets bästa på förskolan och att arbeta för goda föräldrarelationer är tydligt. Det är många gånger en stor känslomässig påfrestning för föräldrar till barn i särskilda behov att våga se sitt barns speciella behov och det är lätt att som förälder ta på sig känslor av skuld. Inlevelse och förståelse blir här grundläggande (Kinge, 2014). Ottosson (2014) berättar att tillit i relationen mellan föräldrar och förskollärare är något som förskolan har till låns, den är inte statisk utan kräver ett pågående aktivt arbete. Även hon menar att det innebär en sorg och en känslomässig stress för föräldrar som har barn i särskilda behov och att det kan ta sig i uttryck som en motvilja att prata om barnets svårigheter. Både Kinge och Ottosson påtalar vikten av ett förhållningssätt präglad av förståelse för att förskolan ska kunna utgöra ett stöd för föräldrar.

2.2 Föräldrastödjande kompetenser

Det har stor betydelse för barn i behov av särskilt stöd i förskolan hur interaktionen mellan förskollärare och föräldrar fungerar menar Ottosson (2014). Detta tydliggör även Broomhead (2013) när hon visar på behovet och vikten av empati i bemötande av föräldrar till barn i särskilda behov. Författaren efterlyser kunskaper i empatiskt bemötande tidigt i lärarutbildning och menar att detta är ett område som uppmärksammas för lite. Ottosson berättar vidare hur komplexa situationer kan bli när stödinsatser från olika professioner i samhället med olika huvudmän och med det ibland också olika arbetskulturer ska samarbeta kring ett barn. Olika yrkesgrupper som kan finnas kring barn i behov av stöd eller extra anpassningar i förskolan kan vara habilitering, logoped, specialpedagog sjukgymnast med mera. För en positiv utveckling för barnet krävs en god samverkan mellan de vuxna som är nära barnet menar Ottosson. Hon förklarar vidare att fördjupad kunskap kring hur samverkan ska fungera krävs i förskolan för att främja det goda samarbetet. För att barnets ska få en helhet kring sig med stimulans, kunskapsinhämtning, hälsovård och familjestöd krävs en god integrering av alla inblandade professioner. Skolverkets (2015) folder *Du är viktig* vänder sig till föräldrar inom skolan som har barn i behov av stödinsatser. Där ges föräldrar uppmuntran att de är viktiga i samarbetet med skolan för barnets ökade möjligheter att utvecklas både socialt och kunskapsmässigt.

Vikten av att förskolan har dubbla uppdrag betonar Björk-Åkesson (2014), dels för att stimulera utvecklingen och inläringen hos barn men också att ge alla barn en trygg omsorg. Hon betonar skollagens 8 kap. 9 § där det står: *Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de olika stödinsatserna*. Hon menar också att det ställs stora krav på pedagogerna inom förskolan för att alla barn ska få sina behov tillgodosedda. Läroplanen för

förskolan (Skolverket, 2016) lägger också vikt vid att förskolan ska vara ett stöd för familjer. De betonar samarbetet med föräldrar för att få alla barn att utvecklas utefter sina förutsättningar. Detta säger Gerland och Aspflo (2015) och menar att samarbetet med föräldrar till barn i svårigheter är viktigt och menar att dessa föräldrar likväl som andra föräldrar vill bli inkluderade och tillfrågade om saker som rör deras barn. De beskriver *föräldrastöd* som en del av förskolans redskap. Gerland och Aspflo menar att om förskolan ger bra stöd och ett bra bemötande till barn i svårigheter så kan man också stödja föräldrarna lättare.

Specialpedagoger har en viktig roll i förskolan när det gäller skolutveckling och kompetensutveckling av förskollärare enligt Renblad och Bodin (2014). De avslutar sin artikel med att konstatera att specialpedagogerna behövs i förskolan och menar utifrån sin granskning att specialpedagogerna inte bara står för handledning och rådgivning för förskollärarna utan också har en regelbunden kontakt med föräldrar, gör handlingsplaner och hjälper föräldrar med externa kontakter. Även von Ahlefeld Nissers (2009) slutsats är att specialpedagogen fungerar som en länk mellan olika grupper och organisationer samt mellan olika yrkesgrupper i förskolan och mellan hemmet och förskolan. Hon menar att man som specialpedagog måste ha möjlighet till pedagogiska samtalsprocesser. Hon betonar i sin avhandling att förskolan har en vilja att samarbeta genom att bjuda in föräldrar till konferenser. För att skapa en djupare delaktighet krävs det dock en specialpedagogisk yrkeskompetens menar von Ahlefeld Nisser.

2.3 Samarbete specialpedagog och förskollärare

Förskollärares och specialpedagogers olika uppdrag inom förskolan kan skapa en komplex situation i arbetet menar Palla (2009). Hon betonar att det är viktigt att fokusera på förskolans uppdrag oavsett yrkesroll. Att arbeta i team och att samarbeta som Svedberg (2016) beskriver är ett ideologiskt tillstånd. Han menar att ett samarbete också har ett växelarbete som grund där en demokratisk människosyn är viktigt för att skapa en god arbetsmiljö. Palla menar att det i förskolan behöver förtydligas vad specialpedagogens uppdrag är men även belysa frågan om det är skillnad på pedagogiken och den speciella pedagogiken och att det är viktigt att ta fasta på likheterna dem emellan snarare än olikheterna. Även Björck-Åkesson (2014) menar att inom förskolan bedrivs många specialpedagogiska insatser och att man arbetar inkluderande. Hon poängterar att eftersom de flesta av barnen i Sverige går i förskolan och att då förskolan utgör barnens vardag är det viktigt att alla barn inkluderas och får möjlighet till utveckling och inläring.

Kartläggning för att hitta kärnan i problemet hos ett barn som befinner sig i svårigheter av något slag menar Björck-Åkesson (2014) är en modell att hitta lösningar som sedan andra professioner kan stödja förskollärare med. Även pedagogisk dokumentation menar Björck-Åkesson är ett viktigt arbetsverktyg. Här handlar det om att synliggöra processerna i förskolan för lärande och utveckling för att bedöma verksamheten. Barnet och omgivningen samspelar och påverkar varandra. Genom ett systematiskt arbete kan barn som behöver extra insatser tydliggöras och räcker då förskolans generella verksamhet inte till behövs det specialpedagogiska insatser på förskolan. Det specialpedagogiska stödet som då sätts in menar Björck-Åkesson sker bäst om det inlemmas i förskolans vardagliga verksamhet. Palla (2009) menar att specialpedagogen ska verka för att skapa goda lärandemiljöer i verksamheten och utveckla den inre verksamheten samtidigt som specialpedagogen har en

betydande roll som samtalspartner för pedagogisk personal men även med föräldrar. Palla säger vidare att det är först när personalen på förskolan ser ett problem som de tar kontakt med en specialpedagog, hon resonerar runt möjligheten att specialpedagoger ska få mandat att arbeta förebyggande i förskoleverksamheten.

2.4 Specialpedagogens handledande uppdrag

SOU 1999:63 beskriver att specialpedagogens viktigaste uppgift är att bidra till att pedagoger inom bl.a. förskolan ska kunna möta det de beskriver på sid 193: *den naturliga variationen av elevers olikheter*. För att nå detta är handledning en av vägarna. Även både Gjems (1997) och Ahlberg (2013) belyser vikten av handledning för att öka förståelsen och skapa en reflekterande process, att vidga sina synvinklar. Ahlberg menar att som specialpedagog har man i uppdrag att handleda i olika gruppsammansättningar, det kan vara en enskild förskollärare eller ett helt arbetslag men också att specialpedagogen handleder föräldrar vid behov. Gjems ger en tydlig bild att hur olika handledande möten kan ske och betonar att handledarens deltagande roll är viktig. Att man som handledare använder gruppens kompetens för att utveckla deltagarna och samtidigt tar tillvara på den gemensamma kompetens som finns och genom återkommande handledningstillfällen lyfta förståelse och kunskap till en ny nivå. Detta ger en tydlig koppling till Ödman (2007) och den hermeneutiska utvecklingen hos den enskilda pedagogen men även den grupprocess som sker i handledning. Även Åberg (2007) menar att handledning i arbetslag, grupphandledning, kan beskrivas som en form av kompetensutveckling och menar att det kan främja skolan eller förskolans utveckling. Hon menar att det kan vara av vikt att beskriva syftet på handledningen, vilka behov finns, vilken modell man använder och vilken kunskap som finns i gruppen. Varaktiga och verkliga förändringar och ny kunskap skapas i handledningsgrupper där handledarens roll är viktig i att stödja och uppmuntra, ställa utmanande frågor och bidra med nya perspektiv för att öka det förtroendefulla samarbetet i gruppen.

2.5 En sammanfattning av kunskapsläget

Sammanfattningsvis betonas den goda relationen mellan förskolan och föräldrar som en grund för att barn i behov av särskilt stöd ska kunna se sin vistelse på förskolan som positiv och givande menar Petersen (2015), Kinge (2014), Ottosson (2014), Broomhead (2013) samt Skolverket (2016). Hur förskollärare ser på sitt uppdrag som föräldrastödare får betydelse för vilket utrymme för samverkan som ges säger Bokström och Sarkadi (2013). Betydelsen av relationen mellan barn och föräldrar har fått för lite uppmärksamhet i förskolan påtalar Kinge medan Vetenskapsrådet (2015) och Palla (2018) menar att föräldrars röster hörs i för liten omfattning i forskningen. Pedagoger inom förskolan ställs inför höga krav för att kunna utföra sitt komplexa uppdrag menar Björck-Åkesson (2014), här har specialpedagogen en betydelsefull roll både i stöd till förskollärare men även i stöd till föräldrar säger både Renblad och Bodin (2014) och von Ahlefeldt Nisser (2009). Palla (2009) resonerar runt hur olika uppdragen som förskollärare och specialpedagog ser ut men visar samtidigt att det finns mycket som förenar inom förskolans uppdrag. Det praktiska arbetet när det handlar om föräldrastöd består främst av att specialpedagogen handleder förskollärare menar Gjems (1997) detta för att pedagoger ska finna redskap i sin vardag och Ahlberg (2013) berättar att specialpedagogen även handleder föräldrar.

3 Perspektiv och teori

Här redogörs för perspektiv utifrån olika specialpedagogiska synsätt. Därefter följer en redogörelse för systemteori och dess koppling till vår studie.

3.1 Specialpedagogiska perspektiv

Det specialpedagogiska relationella perspektivets framväxt beskriver Ahlberg (2013) som en motvikt till det tidigare rådande individinriktade perspektivet, även kallat det kategoriska perspektivet. Det handlar om hur barns svårigheter betraktas och därigenom också hur lösningar på svårigheter kan se ut. Det relationella perspektivet sätter fokus på den pedagogiska miljön som även innefattar relationer, som barnet möter och svårigheter är något som uppstår i mötet, alltså inte något som barnet är bärare av. Ahlberg resonerar vidare om det kategoriska eller individinriktade perspektivet där svårigheter betraktas som sammankopplat med barnet, barnet är bärare av sina svårigheter. Hon menar att dessa två synsätt kan ses som motpoler men även att båda kan användas för att betrakta svårigheter från olika håll vilket kan skapa överblick och reflektion.

Ytterligare perspektiv som Ahlberg (2013) nämner är organisations- och systemperspektiv samt samhälls- och strukturperspektiv, där betraktas organisationer och olika system i samhället för att hitta svar på orsaker till problem. Författaren påtalar att dela in perspektiv i kategorier kan ge överblick men att de olika perspektiven oftast går in i varandra och samspelar för att tydliggöra ett mångskiftande forskningsområde.

3.2 Systemteori

Det systemteoretiska perspektivet beskriver Gjems (1997) som ett tvärvetenskapligt synsätt med fokus på relationer mellan människor och Svedberg (2016) förklarar systemteorin som en metateori som förklarar både psykologiska och sociala fenomen. Han menar att svårigheter bör ses i ett vidare sammanhang och att den enskilde individen ingår i flera olika sociala system som familj, barngrupp och arbetsplats vilket även Gjems påtalar. Hon menar också att kvaliteten på kommunikation påverkar hur samverkan mellan människor utvecklas. Vidare beskriver hon kärnan i det systemteoretiska perspektivet, att alla individer i ett system påverkar varandra ömsesidigt genom sitt sätt att kommunicera och agera. Svedberg säger som en slutsats att huvudintresset i systemteorin är att: *undersöka relationer mellan delen och helheten, mellan individen och gruppen, mellan gruppen organisationen och så vidare*. Han menar att man i systemteorin kan se gruppen som ett system. Även Birnik (2010) beskriver sociala system som dynamiska där alla parter påverkas och påverkar oavsett om det är medvetet eller icke medvetet. Med detta synsätt kan man enligt Birnik skapa förståelse för vad som händer i relationer och i gruppammansättningar. Liknande resonemang för Ottosson (2014) som beskriver att människor både påverkar och blir påverkade i alla sammanhang, samt att det inte enbart beror på den enskilda personen utan det är samspelet och den aktuella situationen som skapar nya förutsättningar.

Hon säger också att människors beteende till stor del beror på hur man blir bemött samtidigt som det bemötande man får är färgat av ens egna sätt att vara. Författaren beskriver vidare hur vi människor ständigt lever i ett sammanhang som till exempel i en familj, i skola och arbeten där vi människor blir färgade i våra sociala möten vilket vi sedan bär med oss i nästa sociala gemenskap. Ottosson menar att händelser som sker behöver ses i ett större perspektiv där relationer och samspel många gånger måste inkluderas för att få en helhetsbild.

Att koppla ihop specialpedagogiken med systemteorin innebär att hänsyn måste tas till de många faktorer som påverkar och samspelar för att förstå hur barn i särskilda behov och deras föräldrar ska kunna stöttas (Björck-Åkesson, 2014). Faktorer på både organisationsnivå såväl som på grupp- och individnivå påverkar bland annat föräldrars förutsättningar, till exempel allt ifrån arbetstider för föräldrar till samspelet mellan förskola och familj. För att åtgärder ska kunna sättas in behövs ett samspel mellan de olika systemen, ett system kan bestå bland annat av familjen, förskolan, barnet, föräldern eller förskolläraren. Det behövs även ett samspel mellan de olika nivåerna för att skapa förutsättningar för barns utveckling och lärande på förskolan. Ylvén och Wilder (2014) berättar att familjen är det första system som barnet ingår i, och även de påtalar vikten av att se barn och föräldrar i ett större sammanhang där även normer och värderingar påverkar samspel i och mellan olika system.

4 Syfte

Utifrån våra erfarenheter som förskollärare har vi uppmärksammat att föräldrar som har barn i behov av anpassningar eller extra stöd kan behöva stöttning i sin situation. Det betonas också förskolans läroplan (Skolverket, 2016) i ett av sina mål. Vi har intresserat oss för hur det föräldrastödjande arbetet ser ut inom förskolan och hur arbetet kan genomföras av förskollärare och specialpedagoger.

Syftet med vår studie har varit att utifrån ovanstående text undersöka hur specialpedagoger och förskollärare upplever föräldrastödjande insatser inom förskolan och hur de båda yrkeskategorierna samverkar.

4.1 Frågeställningar

- Hur och i vilken omfattning arbetar specialpedagogen respektive förskolläraren med att stödja föräldrar?
- Hur upplever specialpedagogen respektive förskolläraren sitt uppdrag som föräldrastödjare?
- Hur upplever de båda professionerna samarbetet när gäller föräldrastöd?
- Vilket stöd får förskolläraren av specialpedagogen i det föräldrastödjande arbetet och hur upplevs det eventuella stödet?

5 Metod och genomförande

Under denna rubrik presenteras studiens forskningsansats, den metod som studien lutar sig på, hur studien är genomförd samt redogörelse för tillförlitlighet och etiska aspekter.

5.1 Hermeneutisk tolkning

Studiet av människan och människoskapade fenomen, (s. 45) så beskriver Thomassen (2007) hermeneutikens grund. Hon menar att varje ny förståelse som en person får gör att den egna självförståelsen förändras. Studiens utgångspunkt har varit våra tidigare pedagogiska erfarenheter och kunskaper, vilka har utgjort vår förförståelse. Även Ödman (2007) beskriver grunden i den hermeneutiska teorin där tidigare erfarenheter och den nya kunskapen kan skapa ny förförståelse. Han menar att den hermeneutiska cirkeln är betydelsefull för att få en djupare förståelse och en helhetsbild genom att växla mellan att se de små detaljerna och helheten. Vidare säger Ödman att förförståelse och tidigare erfarenheter påverkar tolkning av nya möten och nya situationer. Han menar att våra personliga förståelsehorisonter utvecklas och förändras i möten med andra och genom nya erfarenheter. Även Thomassen beskriver den hermeneutiska horisonten som något som är ständigt föränderligt, den kan ändras och vidgas i mötet med andra. Hon menar att i mötet med det nya och främmande blir vi medvetna om våra värderingar och tankar.

Nya erfarenheter ger nya förståelser och insikter, perspektiv förändras och förståelsehorisonten vidgas menar Ödman (2007). Han menar vidare att detta gör att cirkeln inte blir sluten utan fortsätter att växa genom att skapa ny förståelse. Ödman säger också att strävan bör vara att vidga horisonten samt skapa en medvetenhet om att det som tolkas och förstås är en ständig process. Han menar att ett öppet sinne behövs för att ny kunskap ska kunna skapas. Vidare beskriver Ödman behovet av att skapa sammanhang i kaos som en del av ett allmänmänskligt behov, att alla behöver skapa ett sammanhang och förståelse för att kunna orientera sig i tillvaron. I Skolverket (2016) syns det hermeneutiska perspektivet där läroplanen säger att: *Förskolan ska ta hänsyn till att barn lever i olika livsmiljöer och att barn med de egna erfarenheterna som grund söker förstå och skapa sammanhang och mening.* (sid 6). Detta är i likhet med Kvale och Brinkmann (2014) som också menar att den hermeneutiska cirkeln är betydelsefull för att få en djupare förståelse av nya erfarenheter. Även de beskriver ett sätt att förstå den hermeneutiska cirkeln genom att pendla mellan delar och helhet. Samt att det har betydelse när och var man i cirkeln, eller sammanhanget, startar sin tolkningsprocess och hur förförståelsen ser ut, det man har med sig i sina erfarenheter in i cirkeln påverkar horisontens förändring.

Vår studies utgångspunkt har varit våra tidigare pedagogiska erfarenheter som förskollärare, dessa erfarenheter har utgjort vår förförståelse. Genom gemensamma diskussioner under skrivandet av denna uppsats har vi fått syn på vår tidigare förförståelse. Genom de möten vi gjort med informanter har nya erfarenheter gjorts som har förändrat vår tidigare förförståelse vilket även har påverkat vår tolkning och förståelse av vårt resultat. I arbetet har vår strävan varit att se delar av resultatet och sätta det i ett större sammanhang, att se resultatet som en helhet och att växla mellan del- och helhet för att kunna få svar på våra forskningsfrågor.

I hermeneutiken finns ett forskningsredskap för att kunna tolka och förstå människors upplevelser av sin egen värld och sitt eget sammanhang i livet menar Ahlberg (2013). Thomassen beskriver vidare att vår förförståelse är knuten till människans historia och att den utvecklas i relationer till människor men också i mötet med litterära texter och funderingar kring vad texten vill säga, precis som funderingar kring vad andra människor säger eller menar. Även Berntsson (2009) betonar vikten av att medvetandegöra sin egen förförståelse för att tolka och försöka förstå andra människors horisont. Fokus i tolkningsprocessen är att skapa förståelse för andra människors livssituation, utifrån egna erfarenheter görs tolkningar och förståelsen blir olika beroende på vem som tolkar.

5.2 Urval

För att hitta informanter till studien har det som Stukát (2011) beskriver som ett strategiskt urval använts. Mail har skickats till förskollärare och till specialpedagoger i två olika kommuner för att hitta deltagare till intervjuer. Utgångspunkten var att hitta tre legitimerade förskollärare och tre utbildade specialpedagoger som är nu verksamma. Strävan var också att välja personer som vi inte har arbetat tillsammans med tidigare för att kunna skapa ny förståelse. Då dessa inte räckte i antal har kontakt upprättats med en förskolechef och en chef för elevhälsan och via dem har kontakt skapats med ytterligare informanter. Tre intervjuer bokades genom en direkt kontakt med informanter och tre via personer som ledde oss vidare till de informanter som behövdes för studien. Sammantaget av de kontaktade hade tre personer av olika skäl inte möjlighet att medverka och i endast ett fall kom inget svar. I båda kommunerna är vår upplevelse att båda yrkeskategorier har pressade scheman vilket gjorde att det tog längre tid än planerat att boka intervjuer. Vid samtliga förfrågningar har syftet med studien klargjorts och även det frivilliga deltagandet klargjorts.

5.3 Metodval

En kvalitativ halvstrukturerad forskningsintervju har använts som metod (Stukát, 2011) eftersom vi har haft fokus på att ge ett så stort utrymme för informanternas upplevelser som möjligt. Det personliga mötet har setts som betydelsefullt där följdfrågor och reaktioner blivit en del av samtalen, vilket även Kvale och Brinkmann (2014) ser som en styrka. Sex stycken intervjuer är gjorda varav tre av informanterna är förskollärare och tre informanter är specialpedagoger. Samtliga intervjuer är genomförda på informanternas respektive arbetsplats utefter deras önskemål. En timma har varit avsatt för varje intervju och det inspelade materialet blev mellan 40 till 50 minuter långa. En frågeguide har använts som utgångspunkt för att kunna ställa följdfrågor och för att kunna följa upp hur respons har getts vilket Stukát menar är en form av ostrukturerad intervju. Kvale och Brinkmann menar vidare att det är en fördel om intervjufrågor är korta och enkla, vilket vi har tagit fasta på. Frågeguiden är framtagen utifrån syftet och frågeställningar, frågeställningarna är formade utifrån den teoretiska förståelsen som vi funnit genom inläsningen av litteratur och tidigare forskning. Kvale och Brinkmann säger vidare att starten på en intervju är avgörande för dess kvalitet, därför har vi i frågeguiden startat med att fråga om informantens bakgrund och nuvarande arbete för att inleda samtalet på ett naturligt sätt. Innan inspelning har startat har syftet med intervjun förtydligats och i slutet av varje intervju gjorts en avrundning med en öppen frågeställning om informanten vill göra något tillägg.

Kvale och Brinkmann (2014) berättar även om att målet med en studie avgör vilken väg som är lämplig att välja för att komma till målet, eftersom syftet har varit att undersöka specialpedagogers och förskollärares upplevelser så menar vi att intervjun som metod varit väl lämpad. Kvale och Brinkmann säger också att intervjuer är en lämplig metod att använda när man vill beskriva människors upplevelser, uppfattningar och syn på sitt liv.

5.4 Bearbetning och analys av intervjuer

Intervjuerna har spelats in på våra mobiltelefoner och transkriberats. Stukát (2011) beskriver en transkriberingsmetod där man skriver ut de stycken som är relevanta och intressanta för studien. Han menar vidare att några fasta regler för hur den kvalitativa arbetsmetoden ska utformas inte finns. Stukát påtalar också vikten av en trygg och ostörd miljö under intervjuerna. Vi har anpassat oss efter informanternas önskemål angående tid och plats. Som Stukát skriver så har det krävts många omläsningar av utskriften för att komma till djupet och kunna analysera den nya kunskapen. Även Kvale och Brinkmann (2014) påtalar att hur mycket av intervjumaterialet som ska skrivas ut avgörs bland annat av syftet med undersökningen. De säger vidare att den analyserande processen börjar i och med att intervjuerna skrivs ut och att utskriften innebär att omforma ett samtal till en skriven text.

Arbetet med transkribering av intervjuer har lagts upp på så sätt att var och en har transkriberat de intervjuer som den har genomfört, efter att först kommit överens om hur vi hanterat saker som pauser, hummanden och ovidkommande information. Något som snart blev tydligt, som Kvale och Brinkmann (2014) påtalar, var just att den analyserande fasen startade i och med att samtalen gjordes om till skriven text och även att vår förståelse har påverkats av analysen. Rent praktiskt har utskriften av intervjuerna lästs ett flertal gånger för att hitta svar på våra frågeställningar. Vi har försökt att som Kvale och Brinkmann menar göra en process mellan att växla mellan enskilda delar och helheten för att hitta svar i intervjumaterialet. Markeringar i utskriften har gjorts där vi hittat svar på våra frågeställningar, utifrån dessa markeringar har vi fört diskussioner där vi gjort jämförelser och försökt se skillnader. Utifrån markeringarna i intervjumaterialet har vi sedan sammanställt resultatet. Vid samtliga utskrivna intervjuer är det vår upplevelse att i vissa delar av materialet fanns svar på flera av våra frågeställningar på samma ställen samt att delar av materialet inte alls svarade på våra frågeställningar. För att analysera vårt material har vi återigen diskuterat både detaljer och materialet som helhet, detta har varit en process och genom den har vår avslutande diskussion växt fram. I transkriberingen har namn på kommuner, förskolor och andra uppgifter av personlig karaktär utelämnats. Informanterna har blivit erbjudna att få ta del av den färdiga studien efter examination.

Denna bearbetning har tagit både tid och engagemang i anspråk men också ett gemensamt fokus. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver den kvalitativa forskningsintervjun som en kunskapsproducerande verksamhet eftersom den bygger på språk, relationer och berättelser av och mellan människor. De påtalar vikten av att lära sig det intervjuande hantverket för att ny kunskap ska formas. Den personliga interaktionen i en intervju och relationer påverkar också om och hur ny kunskap formas. Under vårt arbete har vi upprepade gånger läst varandras intervjuutskriften för att kunna tolka och förstå varandras unika empiri. I resultatdelen har texten förstärkts med berättande citat för att tydliggöra innehållet i materialet för läsaren.

5.5 Reliabilitet

Reliabiliteten, det vill säga tillförlitligheten i vår undersökning har påverkas av flera olika faktorer. Stukát (2011) resonerar runt vad som påverkar kvalitén på en undersökning. Ett flertal faktorer har inverkat här såsom kvalitén på intervjufrågor och förmåga att intervjua, lyssna in och ställa följdfrågor. Den begränsade erfarenheten av intervjuande har troligen påverkat tillförlitligheten. Något vi särskilt har reflekterat över är det svåra i att ställa de riktigt bra följdfrågorna under intervjuerna vilket förmodligen har påverkat resultatet. I själva mötena med våra informanter har saker som dagsform och känsloläge, både hos oss och våra informanter påverkat resultatet. Inför intervjuerna har vi varit noga med att tid och plats för intervjuer har varit utifrån informantens förutsättningar så att sådana faktorer inte ska ha verkat störande för informanterna och med det också intervjuerna.

Även Kvale och Brinkmann (2014) resonerar runt begreppet reliabilitet och menar att en betydelsefull faktor är om ett intervjuresultat går att reproducera, kommer informanten att svara på samma sätt en andra gång? Ges olika svar till olika intervjuare? De säger vidare att reliabiliteten för en undersökning formas både vid själva intervjutillfället men även vid utskriften och vid analysen. Att lyssna aktivt, menar författarna, är lika viktigt som hur frågorna har formulerats, det har varit vår strävan att under intervjuerna göra just det. Kvale och Brinkmann betonar vikten av kvalitet i en intervjuundersökning och menar att genom att förtydliga studiens ämne och syfte kan göra att själva intervjukvaliteten blir högre. Vi har på detta sätt försökt att komma fram till en god reliabilitet. Stukát menar (2011) vidare att det är vanligt att informanter vill lämna svar de tror att intervjuaren vill höra. Två av våra informanter efterfrågade frågeguiden innan intervju, vi har funderat hur det kan ha påverkat svaren och om det har gjort det svårare att ställa fördjupande följdfrågor, samt om vi varit tillräckligt tydliga med att frågeguiden var en utgångspunkt för vidare frågor. Det är sammantaget många faktorer som påverkar reliabiliteten i vår undersökning vilket vi är medvetna om.

5.6 Validitet

Validiteten, giltigheten i vår studie har vi resonerat runt. Strävan under intervjuer har varit att skapa förtroendefulla möten med fokus på den personliga interaktionen. Stukát (2011) menar att validitet i en undersökning är av stor betydelse men också svår att ringa in. Kvale och Brinkmann (2014) påtalar att validitet inte bara ska ses som en del av det färdiga resultatet i en undersökning utan ett förhållningssätt som ska finnas med i hela undersökningens process, fokus ska vara på trovärdighet och skicklighet i alla faser från tematisering till rapportering.

Det är sammantaget mycket som har påverkat våra intervjuer såsom vad som kanske skett innan en intervju, tankar och känslor som rör annat som kan ha färgat våra intervjuer. Vi har resonerat runt dessa många gånger omedvetna processer hos både intervjuare och informanter som har påverkat validiteten, det är dock svårt att säga hur. Samtliga intervjuer har skett i ostörd och lugn miljö vilket Stukát (2011) påtalar är en fördel. Vår förmåga att transkribera, analysera och diskutera vårt resultat har också påverkat validiteten i vår undersökning. Vi har återkommit till vår syftesformulering och våra frågeställningar upprepade gånger för att hela tiden försöka säkerställa validitet, dock har vår begränsade erfarenhet av kvalitativa studier troligtvis påverkat validiteten.

5.7 Generaliserbarhet

Stukát (2011) säger att om en studies urvalsgrupp är liten så är resultatet inte generellt, vilket betyder att vårt resultat inte kan användas generellt utan gäller enbart för vår undersökning. Han menar vidare att det begränsar det vetenskapliga värdet av en studie, vilket vi är medvetna om. Författaren påpekar även att urvalet i undersökningen också påverkar generaliserbarhet. Det viktiga blir då att tydligt redogöra för hur urvalet gått till vilket varit vår strävan. Kvale och Brinkmann (2014) säger att om ett resultat har en rimlig nivå på reliabilitet och validitet så kan frågan om generaliserbarhet ställas. De menar som Stukát (2011) att ett litet antal informanter gör att ett resultat inte kan användas generellt.

5.8 Etiska överväganden

I valet att genomföra en kvalitativ halvstrukturerad forskningsintervju tog vi till oss det Vetenskapsrådet (2017) råder om för god forskningssed och som även Stukát (2011) beskriver vikten av. De fyra allmänna huvudkraven på forskning beskrivs med begreppen informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet för den trygga och goda forskningsmetoden. Men framförallt allt ska det som Stukát beskriver det, skydda de personer som deltar i undersökningens integritet.

Informationskravet står i vårt fall för att ge informanterna information om syftet med studien och att deltagandet är frivilligt och att de kan avbryta intervjun om de önskar. Informanterna fick innan intervjuerna veta vilka vi var, varför vi var intresserade av deras kunskap och åsikter och hur planering för arbetet såg ut.

Samtyckeskravet betyder i korthet att deltagarna i undersökningen ska delta av fri vilja och att målsman kan behöva godkänna minderårigas medverkan. Beroendeförhållanden bör inte heller finnas mellan forskare och deltagare. I vårt arbete har vi kontaktat informanterna och fått ett godkännande att besöka dem på deras arbetsplatser för att genomföra intervjun.

Konfidentialitetskravet står för att medverkande i undersökningen ska få vara anonyma och att alla uppgifter behandlas konfidentiellt och privata data inte redovisas. Man ska också avidentifiera medverkande personer och speciellt uppgifter som kan vara etiskt känsliga. En rekommendation är att låta deltagande personer få besked om var de kan få tag i den färdiga rapporten. I vårt arbete har vi valt att avidentifiera informanterna genom att kalla dem för sin yrkestitel och ett nummer, vi har också valt att inte beskriva händelser eller platser som informanten berättar om med namn eller ort.

Nyttjandekravet betyder att informationen vi fått genom våra intervjuer endast får användas i syftet att skriva vår uppsats. Informationsuppgifter får inte lämnas ut i andra syften. Den färdiga uppsatsen får läsas och användas i upplysnings syfte.

6 Resultat

Sex personer är intervjuade i studien varav tre arbetar som specialpedagoger och tre arbetar som förskollärare. Alla är kvinnor och gemensamt för dem är att de har ett flertal år i sitt respektive yrke. De tre specialpedagogerna är alla förskollärare i grunden. För att presentera resultatet har vi valt att benämna våra informanter utifrån yrkestitel och med nummer utefter den ordning vi har gjort intervjuerna.

6.1 Föräldrastöd i förskolan

Förskollärare 1: Beskriver arbetet med föräldrastöd som ett mjukt förhållningssätt där det är viktigt att skapa en god relation som ger en grund att prata om svårigheter. Betonar flera gånger vikten av förståelse för föräldrars situation och att framhålla det positiva runt barnet. Beskriver vidare föräldrasamtal som en metod att stödja föräldrar. Hon ser även handledning av specialpedagog som ett verktyg för att i förlängningen kunna ge föräldrar stöd. Hon beskriver föräldrastöd som en viktig men mindre del av sitt pedagogiska uppdrag, vilket även förskollärare 2 och förskollärare 3 påtalar.

Jag tänker att man har ett mjukt förhållningssätt och att man får den här tilliten tillsammans med föräldern att man bygger upp relationen innan man kommer till någonting som inte är bra precis som ett barn det är bättre att ge det kramar först sen du kan inte tillrättvisa något barn om du inte fått ge det kramar för då lyssnar de inte. Du måste ha relation först och det tänker jag med föräldrarna att det är jätteviktigt det är bara att sätta in sig själv i situationen om man hade barn man behövde prata om.

Förskollärare 2: *Först är jag ju för barnen...* Förskollärare 2 återkommer flera gånger under intervjun till att hennes roll är att arbeta med barnen, att anpassa och skapa en god pedagogisk verksamhet för de barn som finns i hennes verksamhet. Hon beskriver sin pedagogiska kunskap och det intressen hon har att förkovra sig i som exempelvis tecken som stöd.

...tänker om hur man ska hantera mycket med barn speciellt. Först måste man gå till sig själv och arbetslaget, hur hanterar vi barnet, hur är miljön, har man gått igenom alla dom sakerna om ett speciellt barn och det ändå inte fungerar, då har man gått igenom allt det, kartlagt det, då behöver man ju specialpedagogen, någon som kommer in och ser någonting med andra ögon som kanske inte vi har sett eller som vi inte vet.

Hon beskriver också att hon varit med och hållit i andra typer av föräldrasammankomster. Men i sin roll som förskollärare stöttar hon föräldrar som ber om hjälp och stöd men inte utan att föräldern frågar eller påvisar ett behov.

Förskollärare 3: Denna förskollärare beskriver sitt arbete med föräldrastöd utifrån ett mångkulturellt perspektiv där det handlar om att stötta föräldrar i praktiska frågor men även

som ett förhållningssätt där hon beaktar föräldrars frågeställningar, tankar och oro. Hon beskriver föräldrastöd som en uppgift för förskollärarna snarare än för specialpedagogerna där föräldrasamtal är en viktig del. Förskollärare 3 berättar om föräldrasamverkan i form av workshops där det blivit goda möten och samtal under lättsamma former och påtalar att det utvecklats till en form av föräldrastöd, *då vågar de komma hit när de vet att det inte ska vara information*. Hon ger en bild av föräldrastöd som en mindre del i det pedagogiska uppdraget men en viktig sådan.

Specialpedagog 1: Denna specialpedagog berättar att det främst är handledning av pedagoger som är hennes uppdrag och att det kan i förlängningen utgöra ett stöd för föräldrar och att hon mer sällan medverkar i direkt kontakt med föräldrar. Hon påtalar vikten av att uppmuntra och stötta pedagoger att hantera även svårare föräldrasamtal. Specialpedagog 1 säger att behovet av stöd för föräldrar ofta är större för förskolor i socioekonomiskt utsatta områden och att det avgör omfattningen av det specialpedagogiska föräldrastödet, hon säger att *det handlar mycket om områdets struktur skulle jag vilja säga* och lägger till att även förskolechefer avgör hur det specialpedagogiska stödet utformas. Specialpedagog 1 menar att samarbete med andra instanser som socialtjänst är betydelsefullt när det handlar om att stötta föräldrar.

Specialpedagog 2: I likhet med specialpedagog 1 beskriver specialpedagog 2 sitt huvudsakliga uppdrag som handledare. Att handleda pedagoger i arbetslagen är den största delen av arbetet som föräldrastödjare. Att genom handledning ge pedagogerna på avdelningarna stöd i sina möten med föräldrar. Men specialpedagog 2 beskriver också sina möten med föräldrar som viktiga:

....så träffar ju jag många föräldrar också, jag har många samtal tillsammans med pedagogerna och föräldrarna. Jag tycker också att det är ett viktigt för att få en helhet runt situationen, runt barnet så tycker jag det är väldigt viktigt att vi har samtalen tillsammans med föräldrarna, jag pedagogerna och föräldrarna, och jag tycker också att det är väldigt roligt att träffa föräldrarna och vi har ju egentligen...vi har ett gemensamt fokus, vi har ett gemensamt mål egentligen. Vi vill ju tillsammans kunna göra det allra bästa för barnet. Och då är det väl en självklarhet kan jag tycka att vi ska göra det ihop med föräldrarna också. Så jag träffar väldigt många föräldrar på samtal om de här barnen där jag är inkopplad.

Specialpedagog 3: I motsats till specialpedagog 1 så beskriver specialpedagog 3 ett mycket flexibelt arbetssätt. Hon menar att hennes roll till stor del handlar om handledning. Handleda arbetslag men även att de direkta samtalen med föräldrar ofta sker. Det kan vara i form av att hon tidigare gjort observationer som redovisas för vårdnadshavare i samtal tillsammans med vårdnadshavare och pedagog. Hon säger att hur mycket specialpedagogen ska arbeta med föräldrar är ett omdiskuterat ämne och att både på förskolor och skolor finns det andra instanser som bör och kan arbeta nära föräldrarna. Hon ser sin del i det specialpedagogiska stödet som brett:

När det uppstår situationer på en skola eller förskola antingen går in och tittar på både miljön och individen, att man försöker förhålla sig

till både hur anpassat det är runt eleven men också hur, hur det ser ut på grupp och organisationsnivå.

Hon beskriver att stöd kan vara att informera vårdnadshavare om olika verksamheter, att ge råd när det gäller det enskilda barnet men också hänvisa var man som vårdnadshavare kan få ytterligare stöd. Hon ger också exempel på hur hon kan följa vårdnadshavare till olika verksamheter eller finnas med i första mötet med exempelvis skolan.

6.2 Upplevelser av uppdraget som föräldrastödjare

Förskollärare 1: Beskriver sitt uppdrag som betydelsefullt men att det får vara utifrån föräldrars behov och förutsättningar, att de ibland får vänta in föräldrarnas insikt om barns svårigheter. *Det är så viktigt att få med sig föräldrarna* betonar förskollärare 1 och berättar att det är möjligt genom att fokusera på det positiva. Hon betonar vikten av att föräldrar känner tillit till pedagoger för att de ska kunna få stöd, hon återkommer till vikten av det mjuka anslaget i bemötande av föräldrar. Här gör förskollärare 1 en koppling till dilemmat med bristen på utbildade förskollärare och menar att det påverkar föräldrars möjligheter att få bra stöd i förskolan och att det även påverkar de utbildade förskollärarnas förutsättningar att stötta föräldrar på bästa sätt.

Förskollärare 2: *Jag är inte föräldrastödjare, jag är förskollärare* säger förskollärare 2. Hon säger att i sin roll ingår det inte att stödja föräldrar om föräldrarna inte ber om hjälp. Informanten menar att hon absolut hjälper i form av råd och tips om föräldern själva ber om det, en bild ges av en avvaktande hållning där föräldrars önskan om hjälp väntas in. Förskollärare 2 har vid sidan av sitt arbete som förskollärare även arbetat med kvällskurser där det handlat om att stötta föräldrar. Hon ser på specialpedagogens roll som handledare, någon som ska ge kunskap och redskap men även att specialpedagogen kan vägleda i yrket som förskollärare.

Förskollärare 3: Denna förskollärare betonar, liksom förskollärare 1, vikten av de dagliga samtalen med föräldrar och att det där är viktigt att arbeta för en god relation med fokus på inkännande och ödmjukhet i mötet med föräldrar. Hon påtalar att för att kunna prata med föräldrar om svårigheter måste först en relation finnas som bygger på tillit. Förskollärare 3 berättar att *det är vi som arbetar med föräldrar* och syftar på att det främst är förskollärarnas uppgift. Förskollärare 3 berättar om att föräldrarna i det mångkulturella området behöver stöd och hjälp i att förstå hur saker i det svenska samhället fungerar, hon säger att det kan bli ett dilemma eftersom barns behov av särskilt stöd då kan komma i skymundan, hon berättar att *jag tycker ibland barnen är för gamla när man väl tar tag i det är en annan kultur är det kallt så kanske man inte kommer hit.*

Specialpedagog 1: Denna specialpedagog ser inte föräldrastöd som någon stor del i det specialpedagogiska uppdraget. Men hon betonar att vid de tillfällen som hon medverkar med föräldrar så är deras upplevelser och tankar en utgångspunkt för samtal och beskriver vikten av en tydlig och klar kommunikation med fokus på barnets bästa. Specialpedagog 1 betonar

även betydelsen av en transparent process vid de tillfällen hon möter föräldrar, att det är viktigt att ta in föräldrars tankar och att föräldrar alltid ska få en tydlig dokumentation av de möten som skett. *Att försöka se det ur föräldrarnas perspektiv det är ju viktigt för det kan ju krocka ibland med pedagogernas perspektiv.* Hennes arbete med föräldrastöd är dock främst riktat mot pedagogerna och kan bestå av uppmuntran och hjälp att hantera tankar och känslor i pedagogernas direkta föräldrastödjande arbete. Specialpedagog 1 påtalar även att *jag har ju jobbat i områden där man kanske inte är riktigt van vid specialpedagog och då kan det ses som ett hot också* och menar att specialpedagogens funktion ofta är oklar för föräldrar vilket blir hennes uppgift att förtydliga.

Det är kanske därför jag har börjat köra med det här väldigt tydligt väldigt transparent och att alltid börja med syftet och att det är för barnet att det ska bli så bra som möjligt för barnet så det tycker jag är viktigt sen har jag inte varit med om någon som varit jättearg eller något sånt det kan ju inträffa också men just det där att man inte ska tro jag tycker absolut inga papper som ligger framme som man har utan det ska vara rent föräldrarna ska kunna läsa det som finns på bordet det ska inte vara några konstigheter.

Specialpedagog 2: Informanten beskriver att uppdraget är i första hand handledning med pedagoger för att stärka dem i sin roll som föräldrastödjare men specialpedagog 2 berättar också om regelbundna samtal med föräldrar på sina förskolor. Hon säger att det inte är vanligt men *... jag tycka att vi ska göra det ihop med föräldrarna också. Så jag träffar väldigt många föräldrar på samtal om de här barnen där jag är inkopplad.* Hon beskriver en process där regelbundna samtal fortlöper och att hon ser det positiva i detta både för förskollärare och för föräldrar. Beroende på problematik kan hon möta föräldrar upp till fyra fem gånger per termin även om det oftast är färre möten och betonar: *och utifrån föräldrarnas behov också, känner de att vi har tättare så har vi tättare och känner de att vi kan vänta lite grann.* Hon beskriver att tillsammans med förskollärarna kan de ge föräldrar trygghet vilket kan göra föräldrar lugnare.

Specialpedagog 3:*... yrkesrollen är väldigt fri, en del vill inte in i grupperna utan vill bara handleda och en del vill och kan tycka det är ok att vara inne och ... ja.... Vi är väldigt olika....* Denna specialpedagog använder sig av yrkets variationer och ser inte sin roll som någon föräldrastödjare och ser inte heller att det är specialpedagogens största roll. Däremot ger hon en mängd beskrivningar hur hon inför samtal med vårdnadshavare observerar barn, hur hon stödjer föräldrar direkt eller indirekt i mötet med nya instanser eller nya skolformer. Precis som både specialpedagog 1 och specialpedagog 2 tycker även denna specialpedagog att handledning är en stor del av yrket. Hon ger också en bild av handledning med förskollärare där stöd till pedagogerna inför samtal med vårdnadshavare bearbetas men också att hon är öppen för att förskollärare hör av sig i någon fråga som rör föräldrar.

6.3 Samarbete förskollärare och specialpedagog

Förskollärare 1: Påtalar vikten av handledning av specialpedagog men önskar även att handledningen ska generera mer hjälp och nya kunskaper än det gör för pedagogerna, detta säger även förskollärare 3. Denna förskollärare menar att de mer sällan anser sig behöva specialpedagogiskt stöd i de direkta kontakterna med föräldrar bland annat för att det kan skapa en rädsla hos föräldrar men beskriver samtidigt dilemmat att föräldrar inte är insatta i vad ett specialpedagogiskt stöd skulle kunna innebära. Förskollärare 1 berättar att hon gärna sett att specialpedagogen deltog i det praktiska arbetet med barnen *för att kunna komma med de här exemplen det här har jag sett och ha färsk uppdateringar.*

Jag tycker nog det att det ska finnas och att jag kan informera föräldrar om att du får gärna det här stödet om du känner för det men att det är upp till föräldern också man kan ju prata gott om det alltså lägga fram det som ett erbjudande men att det är ändå föräldern som får bestämma.

Förskollärare 2: Denna förskollärare menar att hon inte får det specialpedagogiska stöd som hon anser hade behövts i grupper med barn som är i behov av anpassningar och särskilt stöd. I sin roll som förskollärare beskrivs hur hon hade önskat mer handledning i grupp som planerats men också att specialpedagogen hade arbetat mer aktivt med barnen som har speciella behov. Förskollärare 2 säger: *....och har vi bett om en specialpedagog så har det kommit en specialpedagog och tittat men inte så mycket.*”

Förskollärare 3: Denna förskollärare menar att de förväntningarna som hon har på specialpedagogiskt stöd ofta visar sig vara för höga, hon efterlyser mer tydligt stöd i form av konkret rådgivning. Vidare ges en bild av att det tar lång tid att få stöd för pedagogerna efter att de har signalerat att det behövs specialpedagogisk stöttning, att det sammantaget inte genererar den hjälp som förskollärare 3 önskar, vilket även förskollärare 1 och förskollärare 2 påtalar. Önskemål finns att specialpedagog ska finnas mer tillgänglig i verksamheten för att kunna observera och se helheten i komplexa skeenden, något förskollärare 1 och förskollärare 2 också berättar om. Vid enstaka tillfällen har specialpedagog kopplats in i mer direkt kontakt och då i föräldrassamtal, här beskriver denna förskollärare ett gott samarbete och föräldrar fick genom det stöd i situationen runt sitt barn. Hon säger vidare att det samarbetet skulle kunna ske oftare och att det då skulle bli mer naturligt för föräldrar att möta externa professioner runt barnet.

Det är ju mer tid med specialpedagogen på varje förskola jag tror det hänger på det också om man har samtal vi hade det handlade mycket om språkutveckling och vi pratade om skillnader i hur olika språk utvecklar sig och det var ett väldigt bra samtal det var ett möte med rektor och specialpedagog och det var ett vanligt utvecklingssamtal fast lite längre och det fungerade jättebra för då blev det att föräldern kunde också ställa frågor hur hon jobbade hur hon tänkte runt och det skulle man ju

ha mer kontinuitet i men det finns ju inte men det kanske inte alla föräldrar vill men får de en vana på att det ingår och det var inte en främmande person för föräldrarna.

Specialpedagog 1: Denna specialpedagog berättar om hur hon kan ge stöd till pedagoger i deras arbete med relationer och med miljön på förskolan. Stödet består till främsta delen av handledning där olika pedagogiska dilemman lyfts och diskuteras. Specialpedagog 1 säger att det kan handla om möten som är känslomässigt krävande för förskollärarna, hon säger *det är viktigt att de får handledning i de fallen så man inte tar det personligt* och påtalar att föräldrar till barn i särskilda behov bär på en sorgprocess som kan uppfattas som aggression och att hennes insatser där kan utgöra ett stöd.

Specialpedagog 2: *Vad innebär det med specialpedagogen? Någon förväntar sig det och någon annan förväntar sig något annat och den tredje något helt annat.* Så resonerar specialpedagog 2 och menar att hon oftast befinner sig på någon av de förskolor hon är knuten till och att de dagliga möten som sker mellan pedagoger skapar olika förutsättningar. Hon ser att pedagogerna oftast uppskattar handledning men att det kan variera utifrån vem som har skapat mötet, rektor eller pedagoger. Hon ställer sig också frågan vad pedagogik är och vad specialpedagogik är och var gränsen går i dessa möten. Vidare funderar hon kring samarbetet mellan förskollärare och specialpedagoger:

Kan vi handleda dem som inte vill bli handledd är väl en fråga. Kan vi komma någon vart i det då? Och så de här olika förväntningarna också då när jag kommer ut. Är det att jag ska komma och lösa alla problem helst eller är det att jag helst ska komma och ta ut barnet i fråga som det ju ändå är oftast när man blir inkopplad utifrån ett barn. Eller kan man se verksamheten själv som en del i det hela och vilja ta in pedagogen i ett reflekterande samtal.

Specialpedagog 3: Informanten ser sig som ett stöd där och då en pedagog behöver henne. Hon är flexibel och beskriver en trygghet i det hon gör. Hon tycker däremot att hon och hennes kollegor borde finnas för verksamheten, att rycka ut i besvärliga situationer och vara som hon uttrycker sig - behjälpliga. I samarbetet med förskollärare och andra funderar hon på värdegrunden och hur relationen till den bör se ut:

... och det är inte bara förskollärarna utan det är överhuvudtaget, hur man säger, hur man uttrycker sig, att man är lite mer medveten och vilka tankar och så det väcker...

6.4 Upplevelser av specialpedagogiskt stöd i förskolan

Förskollärare 1: Förskollärare 1 säger att det kan utgöra ett stöd för föräldrar när pedagogerna meddelar att de har handledning av specialpedagog, hon menar att föräldrarna blir lugnade av att deras bekymmer är prioriterade på detta vis. Hon berättar vidare att det är handledning och rådgivning som utgör det specialpedagogiska stödet, att pedagogerna kan få stöd innan samtal med föräldrar som upplevs som svåra. Vid enstaka samtal kan specialpedagog medverka direkt med föräldrar men förskollärare 1 uttrycker att pedagogerna ofta inte har det behovet. Denna förskollärare beskriver, på samma sätt som förskollärare 3, att specialpedagogiskt stöd sätts in först när det är bekymmer kopplat till föräldrar. Hon påtalar även att *det kanske blir en rädsla om man kopplar in någon som kommer utifrån*.

Förskollärare 2: Denna förskollärare menar att specialpedagogik är kunskap som hon som förskollärare inte har. Trots många års erfarenhet och även genom utbildningar har hon lärt sig mycket som är till gagn i sitt arbete med barn ser hon ändå att det specialpedagogiska uppdraget är något annat.

Ja det är den kunskapen inte jag har då. Det som är lite mer, man kan ju ganska mycket om eller ganska lite om mycket kan man ju. Och lite saker kan man ju mer om.

Förskollärare 2 beskriver att hon med åren och erfarenhet lärt sig en del specialpedagogiska strategier. Hon ser gärna mer regelbunden handledning för hela arbetslaget som en grogrund för stöd i sitt arbete och då även för att stödja föräldrar. *Jag vill bli handledd och lära*. Hon beskriver en vilja att ta del av observationer och utvärderingar tillsammans med en specialpedagog i handledande syfte för att utvecklas och lära. Hon ser inte att det idag sker den typ av handledning som hon skulle önska få mer regelbundet.

Förskollärare 3: Beskriver handledning av specialpedagog som ett sätt att få nya frågeställningar och synsätt på dilemman men säger att det mer sällan ger det för pedagogerna och efterfrågar mer konkret rådgivning, vilket även förskollärare 1 gör. Vid enstaka tillfällen, vilket enligt förskollärare 3 är först när det är någon form av bekymmer i situationen, deltar specialpedagog i föräldrasamtal på pedagogernas önskemål. Hon menar också att förskollärarna behöver få snabbare hjälp när behovet uppstår än de får idag. Hon ger ett intryck av, på samma sätt som förskollärare 1 menar, att det specialpedagogiska stödet inte är någon betydande del i föräldrastödjande insatser samt att en specialpedagogisk insats kan göra att föräldrar upplever sig vara granskade.

Ibland kan jag tycka att man skulle vilja ha mer hjälp när man sitter och arbetar det som kan bli fel ibland när man kommer ut är att man ser bara en liten del vi har ju haft ett barn kanske i flera månader och ser väldigt mycket utveckling och så kommer specialpedagog in och har bara en liten del och det är ju inte helheten och så får man kanske råd och stöttning ja men alltihopa det här har man kanske provat...

Specialpedagog 1: Denna specialpedagog berättar om sitt uppdrag med handledning och ger uttryck för att förskollärarna där får verktyg att arbeta med föräldrastödjande insatser men påtalar att det är en mindre del av innehållet i handledning. Denna specialpedagog ser, till skillnad från specialpedagog 2 och specialpedagog 3, inte föräldrastöd som en tydlig del i sitt uppdrag, hon beskriver dock vikten av att ta föräldrars perspektiv när det är något bekymmer. Specialpedagog 1 påtalar liksom förskollärare 1 och förskollärare 3 att det är först när det är problem som specialpedagogen kopplas in i föräldrakontakter. Samtidigt resonerar denna specialpedagog om att *det är ju tufft ofta är ju förskolan först på plan att väcka att det kanske är någonting som inte stämmer.*

Specialpedagog 2: Denna informant menar att hon ger sitt stöd till förskollärare dels genom handledning där hennes uppdrag är att få förskollärarna att genom samtal och frågor hitta nya dimensioner i sin egen kunskap. Men hon berättar också om direkta familjestödjande insatser i återkommande samtal med föräldrar. Hon ser föräldrastödjande insatser som en del av sitt specialpedagogiska arbete. *Vad är specialpedagogiskt stöd? Vad är skillnaden överhuvudtaget special...pedagogik och specialpedagogik? Var går gränsen, när går det ena över till det andra?* Hon menar att det gemensamma målet i förskolan handlar om att se varje barn och dess möjligheter och behov.

Specialpedagog 3: Informanten beskriver situationer där hon deltagit i lärgrupper där pedagoger från olika förskolor möts och utifrån olika frågeställningar för dialoger. Där ser hon sin roll som samtalspartner och en annan sort av handledningstillfälle. Klassisk handledning beskriver hon som sitt största uppdrag men också vikten av att finnas tillgänglig vid spontana möten eller via telefon för spontana frågeställningar. Viktigt också att samtala kring barn och dess behov men också att pedagoger får prata av sig i ett yrke som kan vara påfrestande. Viktigt också att sätta saker i ett perspektiv, att reflektera över var är de idag och ge pedagogerna en bild av vad de tillsammans med barnet har åstadkommit under en tid. Denna specialpedagog beskriver vidare hur hon gärna följer barngrupper på exempel promenader och kan stödja pedagoger men också visa dem att hon inte har lösningar på allt utan säger:

.... att jag har samma problem, att det blir inte så märkvärdigt, att det inte är någon som vet exakt utan att det handlar om att man, att man kan ju ha vissa konkreta råd när det gäller vissa elever men man kan också resonera i en hel arbetsgrupp om det.

6.5 Sammanfattning av resultatet

De flesta av informanterna ger en bild av att det ses som betydelsefullt och viktigt att arbeta för att stötta föräldrar till barn i behov av särskilt stöd på förskolan. Att arbeta med föräldrastöd utgör en liten del av arbetsuppgifterna både för förskollärare och specialpedagog. Arbetet med att stötta föräldrar sker i form av samtal med föräldrar, både i form av planerade möten och samtal som uppstår i stunden.Handledning ses också som ett verktyg i föräldrastöd. Flera av informanterna ser inte föräldrastöd som en del i sitt uppdrag, de som ser föräldrastöd som en arbetsuppgift menar att det handlar om att arbeta med förhållningssätt och bemötande. En specialpedagog arbetar i mer direkt kontakt med föräldrar. Samarbetet och samverkan professionerna emellan beskrivs positivt. Det stöd som erbjuds av specialpedagog är i form av handledning och/eller stöd i samband med föräldrasamtal. Tydligt är att förskollärare upplever att det specialpedagogiska stödet ska vara av mer konkret karaktär. Stöd i form av handledning i nuvarande form upplevs inte som tillräckligt av informanterna.

Flertalet av förskollärarna upplever att föräldrastödande insatser innebär att arbeta för en god relation med familjen och att även föräldrasamtal ofta innebär föräldrastöd. Föräldrastöd beskrivs främst som ett förhållningssätt med fokus på goda relationer med föräldrar. En av förskollärarna har en annan uppfattning än de övriga och menar att föräldrastöd inte är en uppgift för förskolan. Samtliga förskollärare påtalar dock att det är viktigt att arbeta för att stötta föräldrar på förskolan men att det är en mindre del av deras uppdrag. Samtliga specialpedagoger ser handledning för förskollärare som en betydande del av sitt uppdrag och att de genom detta kan skapa former och förutsättningar för föräldrastöd, dock är föräldrastöd en liten del av innehållet i handledning. De betonar vikten av att stötta föräldrar som många gånger är en utsatt grupp och tar del i föräldrasamtal när behov och önskemål finns. Att där ta föräldrars perspektiv lyfts fram som väsentligt. Det framkommer i resultatet att det finns en tudelad inställning till om specialpedagogen ska arbeta i direkta kontakter med föräldrar och i vilket syfte det ska ske.

Tydligt i resultatet är att förväntningar på handledning, och syftet med, beskrivs på olika sätt av förskollärare och specialpedagoger. Uppfattningen om hur det specialpedagogiska stödet ska vara utformat kopplat till föräldrastöd skiljer sig åt. Informanterna beskriver det mer som skilda arbetsuppgifter än samverkan. Det alla sex informanter pratar om är de regelbundna handledningstillfällen som de önskar fanns med hela arbetslag. Att ha kontinuerliga handledningssamtal utan att det finns speciella behov som behöver bearbetas utan att pedagogiska frågor kan lyftas och ge en kraft för att utveckla förskolans inre verksamhet och få möjlighet till den kollegiala utvecklingen. De intervjuade specialpedagogerna menade också att de i handledning inte ger färdiga svar eller lösningar utan ställer frågor till förskollärarna som skapar eftertanke och dialoger för att komma närmare en lösning och förståelse för andra synsätt.

7 Diskussion

Följande avsnitt inleds med metoddiskussion om hur metoden har fungerat och vad som har påverkat och som skulle ha kunnat göra metoden bättre. Sedan följer resultatdiskussion där rapportens olika delar knyts samman och förslag till fortsatt forskning ges. I en avslutande kommentar rundas rapporten av.

7.1 Metoddiskussion

Inför våra intervjuer har vi kontaktat våra kommande informanter via mail. Några är kontaktade direkt medan andra är kontaktade via kommunala chefer. Inför kontakten med informanter har vi utgått ifrån Vetenskapsrådets etiska principer (2017) vilket även betyder att informanterna fått information om arbetets syfte och ämne. Informanterna har blivit erbjudna att i förväg ta del av vår frågeguide (Se bilaga 1) vilket två av informanterna önskade. Vi ser i efterhand att dessa informanter gav mer förberedda svar vilket skapade mindre utrymme för följdfrågor och sämre förutsättningar för den personliga interaktionen i samtalet. Men kanske blev svaren tydligare utifrån frågeställningen när de utsvävande svaren som flertalet gav inte blev av. Något vi även noterat under samtliga intervjuer har varit en önskan att ibland ge korrekta svar men vårt sammantagna intryck är att våra informanter till största delen har delgett oss sina inre tankar och delat med sig av sina upplevelser och att det har varit givande möten både för oss och våra informanter. Alla våra intervjuer har skett på informanternas arbetsplatser, samtliga i en ostörd och lugn miljö vilket har varit gynnsamt. De citat vi återgett i resultatdelen är valda utifrån det vi har uppfattat som informanternas huvudsakliga tankar och upplevelser, det de främst har förmedlat som viktigt.

Under arbetets gång har vi lånat och letat litteratur och forskningsrapporter tillsammans. Vi har läst, bearbetat och skrivit den övervägande delen av arbetet ihop. Begrepp har analyserats och vi har fått andra perspektiv på vår kunskap och vårt lärande. Men också en fördjupad bild på vårt yrke som vi haft under många år, förståelse och insikt som vi kommer ha med in i vårt kommande yrke som specialpedagoger. Intervjuerna har vi delat på, vi har kontaktat informanter, genomfört intervjuerna i två olika kommuner och transkriberat de inspelade intervjuerna var och en. Innehållet i intervjuerna har transkriberats, endast kortare ovidkommande innehåll har utelämnats. Därefter har vi läst och analyserat den andras intervjuer men även gett varandra muntliga redovisningar och upplevelser från intervjuerna. Vi strävade efter att få så mycket likvärdig information från alla informanter som det var möjligt att ge.

Våra intervjufrågor har vi efter våra intervjuer funderat på, andra formuleringar på frågorna hade gett andra svar. Vi har använt begreppet föräldrastöd i våra intervjufrågor vilket vi tänker kan ha gett våra informanter associationer som har lett svaren i en viss riktning. Om vi hade ställt mer öppna frågor utifrån vad till exempel läroplanen säger om relationen mellan förskola och föräldrar ska se ut hade vi troligen fått andra svar. Det hade även varit relevant att i intervjuerna fråga mer om synen på samarbete mellan förskollärare och specialpedagog.

7.2 Resultatdiskussion

Det specialpedagogiska uppdraget innebär bland annat att hitta struktur och att vägleda föräldrar i deras situation när svårigheter uppstår. Skolverket (2017) är tydliga med förskolans ansvar med att arbeta för en god relation med föräldrar, varigenom grunden läggs för att barn i särskilda beh Specialpedagogerna vi intervjuat ger en bild av hur deras arbete ser ut. De berättar om observationer, kartläggningar, samtal med föräldrar, handledning med förskollärare och samarbete med andra instanser. Tydligt i resultatet är att stöd till föräldrar är en liten del av arbetsinnehållet. De beskriver ett arbete som är växlande och utmanande där varje förskola eller organisation har sin egen arbetsbeskrivning för specialpedagogen. Men som Ahlberg (2015) beskriver så är det i slutändan specialpedagogens uppdrag att skapa förutsättningar och villkor att främja alla barns lärande och utveckling. I resultatet framkommer att specialpedagogerna beskriver samarbetet med förskollärare i positiva ordalag. Någon av specialpedagogerna betonar också att det är förskolläraren som känner barnet och föräldrarna och att de även har det pedagogiska ansvaret och att deras roll som specialpedagog är ett komplement till verksamheten. Här framkommer i vårt resultat att de båda yrkeskategorierna inte alltid samverkar. Förskollärarna beskriver en intensiv pedagogisk vardag i likhet med vad Björck-Åkesson (2014) gör. Att samarbeta med specialpedagog runt föräldrastöd beskrivs positivt samtidigt som vi ser i resultatet att en kluven inställning framträder. Det är många aspekter som påverkar, bristen på tid är det som lyfts som ett stort dilemma Att stötta föräldrar ser förskollärarna främst som sin uppgift men samtidigt är det inte något som får särskilt stort utrymme i en vardag med många och skiftande arbetsuppgifter. Som Gerland och Aspeflo (2015) betrakta stöd till föräldrar som ett verktyg i den pedagogiska vardagen skulle ge en tydligare syn på betydelsen och innebörden av föräldrastöd för både förskollärare och specialpedagoger.

När vi pratar om föräldrastöd på förskolan så är det lätt att blanda samman begrepp, är det föräldrastöd som menas eller är det som menas egentligen föräldrakontakt i mer vardaglig betydelse. Det kan också ses som att föräldrastöd börjar i en föräldrakontakt, att dessa båda begrepp flätas samman och inte går att skilja åt. Var på skalan som en kontakt går över i föräldrastöd är svårt att säga. I vårt resultat syns att förskollärarna till största delen ser på sitt uppdrag som föräldrastödjare som ett förhållningssätt, det blir då en naturlig del i den dagliga kontakten med föräldrar. Detta stämmer överens med vad Vuorinen et al. (2013) påpekar, att förskollärare ser en stor vinst i att bygga relationer präglade av förtroenden och goda möten. I resultatet ser vi att det får betydelse vilket bemötande föräldrar får i förskolan, hur relationen ser ut mellan förskola och föräldrar. Det relationella perspektivet (Ahlberg, 2013) är det som framkommer tydligast i vår studie genom informanternas beskrivningar av den viktiga relationen och kommunikationen med föräldrar. Även Ottosson (2014) menar att vårt bemötande är färgat av hur vi blivit bemötta. Genom ett medvetet och gott förhållningssätt kan alltså relationen mellan förskola och föräldrar förändras till det bättre. Det här är något vi ser behöver få ta tid. I vårt resultat beskrivs en komplex pedagogisk vardag. Förskollärare behöver kunna vara flexibla i sitt bemötande av föräldrar. Förskollärare träffar föräldrar i sin yrkesroll vilket betyder att de måste gå in i sin professionella roll. Det största ansvaret för relationen ligger därför på förskolläraren. Det gäller att se vad som ligger bakom ett beteende, att som Ottosson (2014) menar kunna förstå att stress och oro hos föräldrar kan ta sig olika uttryck. Det här är komplext och inte enkelt. Vi ser här vikten av både specialpedagogiskt och kollegialt stöd för att se och förstå hur våra olika system ser ut och hur de påverkar oss.

Men däremot om synen på föräldrastöd innebär något som sker endast på vissa möten eller kopplat till vissa aktiviteter skapas ett mindre utrymme för att föräldrar ska känna ett genuint stöd. I likhet med vad Bokström och Sarkadi (2013) berättar om hur förskollärare ser på sin roll, ser även vi att det blir skillnad på om rollen ses som en kompensation eller som ett komplement. De säger också att om rollen beskrivs som aktiv, i motsats till en mer avvaktande hållning, är möjligheterna för föräldrar större att få stöd vilket vi också ser i vårt resultat. Vi inser att det här sällan är tydliga gränser utan att man som förskollärare rör sig på en skala. Dock är det viktigt att förstå vilken betydelse den roll man intar får. Det perspektiv som man som pedagog väljer får betydelse. I resultatet framkommer att det relationella perspektivet syns tydligast i båda yrkesgrupperna, de flesta av informanterna berättar om vikten av att se barns svårigheter i ett vidare sammanhang. Däremot kan en stressig vardag leda till att pedagoger intar ett mer kategoriskt perspektiv. Det relationella perspektivet är ett aktivt valt förhållningssätt. Förskolan idag är ofta en komplex verksamhet där förskollärare har en mängd uppgifter och mål att arbeta mot (Björck-Åkesson, 2014). Det kan då bli en risk att arbetet med att stötta föräldrar inte är högt prioriterat. Det blir då viktigt att lyfta sambandet mellan att stötta föräldrar och att barns utveckling och lärande går i en positiv riktning. Att se det, inte som ytterligare en arbetsuppgift eller något som tar mer tid, utan något som ger goda ringar på vattnet i verksamheten på förskolan.

Ordet *stöd* kan i sig också ge olika associationer. Ett annat begrepp skulle vara mer tydligt och mindre känslomässigt laddat. Vi har även noterat under våra intervjuer att *föräldrastöd* och *föräldrastödjare* inte är vedertagna begrepp i någon större omfattning. Vi har använt oss av Folkhälsoinstitutets (2009) definition. Även Gerland och Aspflo (2015) använder sig av föräldrastöd för att beskriva det vi också menar med föräldrastöd - stöd av föräldrar i förskolan. Ifall begreppen vore tydligare och mer etablerade skulle det kunna leda till att de blev ett pedagogiskt verktyg kopplat till läroplanen (Skolverket 2016). Föräldrastöd är heller inget vanligt förekommande begrepp inom specialpedagogiken men används i många andra sammanhang där föräldrar behöver stöd.

Vi ser i vårt resultat att förskollärare och specialpedagoger har olika syn och förväntningar på vad specialpedagogiska insatser ska leda till, vilket kan göra att resultat faktiskt uteblir. Det framkommer också en önskan att specialpedagogisk kompetens ska vara mer tillgänglig på förskolor, att det hade underlättat ett mer aktivt samarbete mellan förskollärare och specialpedagoger. Idag är det ett dilemma eftersom många specialpedagoger ofta är knutna till ett flertal förskolor. Hur en specialpedagogs arbetsbeskrivning ser ut har naturligtvis även stor betydelse. Vi ser att det finns en potential i att ha specialpedagog i en närmare kontakt med varje förskola. Det skulle innebära en samsyn på uppdraget i förskolan och därigenom ett mer systematiskt arbete med att stötta föräldrar. Om vi kunde se föräldrastöd som ett samarbete mellan förskolans olika professioner mot ett gemensamt mål kunde en samsyn på förskolans uppdrag skapas i likhet med vad Palla (2009) beskriver. Hon menar att genom att fokusera på det som förenar skulle möjliggöra ett större samarbete. Även Björck-Åkesson (2014) menar att en del av det pedagogiska arbetet som förskollärare gör är just specialpedagogiska insatser, att de båda professionerna tangerar varandra. För att kunna skapa denna samsyn på uppdraget behöver även syfte och förväntningar för specialpedagogiska insatser bli tydliggjorda.

Det framkommer även i vårt resultat att det är omdiskuterat om specialpedagogen ska delta i konkreta och aktiva möten med föräldrar, samt att det sker i liten omfattning. Renblad och Bodin (2014) påtalar fördelen med att specialpedagog tar del i föräldrakontakt och i

föräldrasamtal. I vårt resultat framkommer att det inte är vanligt förekommande att specialpedagog är med under föräldrasamtal men att alla är överens om att det är bra när det sker. Det blir i detta sammanhang viktigt att respektera föräldrars känslor och upplevelser. Genom att reflektera kring hur de olika system (Ottoosson, 2014) föräldrar och förskola ingår i och hur de påverkar varandra kan vi se att båda yrkesgrupperna tillför olika saker i föräldrasamtal. Förskollärarens relation med föräldern är oftast närmare än vad relationen mellan specialpedagogen och föräldern är. En reflektion blir att tydlig kommunikation är viktig professionerna emellan för att kunna skapa ett bra föräldrastöd.

Våra informanter menar att föräldrar kan tycka att det känns obekvämt med att specialpedagog deltar i föräldrasamtal. Gerland och Aspeflo (2015) menar att man i arbetslag ska diskutera varandras styrkor och om någon av kollegorna är speciellt bra på någon pedagogisk del så kan någon vara mer kunnig i svåra samtal och författarna menar att vi ska ta tillvara på varandras styrkor och använda arbetslaget på bästa sätt. Det resonemanget kan hjälpa arbetslag, genom att lyfta styrkor för att använda varandra på bästa sätt i föräldrastödjande samtal. Styrkan i arbetslag är att hjälpa och ge stöd till varandra som en del av det Ahlberg (2013) beskriver som skolans inre kvalité och förbättringsområde.

En reflektion vi gör här är om det inte snarare är anledningen till insatser runt barnet som genererar stress och oro för föräldrar, det vill säga barnets svårigheter eller funktionsnedsättning. Det framkommer i resultatet att det är känslomässigt krävande att prata om sitt barns speciella behov vilket Kinge (2014) och Ottoosson (2014) framhåller, men det kan även vara en lättnad att få göra det. I vårt resultat ser vi att förskollärare inte vill att föräldrar ska känna sig obekväma och väljer därför att inte alltid koppla in specialpedagog. Det blir då betydelsefullt för förskolan att ta reda på vad föräldrar egentligen tycker och tänker. En viktig faktor blir också att förtydliga och förklara syftet med att specialpedagog medverkar i möten med föräldrar. Det handlar om att ge barnet de bästa förutsättningar att utvecklas och lära genom att ge förskollärare redskap att stödja det enskilda barnet. Renblad och Bodin (2014) och von Ahlefeldt Nisser (2009) påtalar att specialpedagogen har mycket att tillföra i stöd av föräldrar, vilket dock inte framkommer tydligt i vårt resultat, här ser vi ett område att utveckla.

Under vår bearbetningsprocess av intervjuerna och det insamlade materialet har vi fått anledning av fundera kring begreppet handledning. Att handledning är en viktig del för att kunna stödja och vara föräldrastödjare har vi kunnat utläsa i vårt resultat. Vår tolkning är att man använder begreppet handledning som ett ord men att det inte preciserats vad som menas. Att handleda är att vara vägvisare och att hjälpa och visa dem man handleder hur man kan gå vidare i en viss situation. Åberg (2007) betonar tre syften med handledning av lärargrupper; *problemhantering*, *pedagogisk utveckling* och *grupputveckling*. Tre delar som vi kan se går hand i hand. Alla tre delarna kan vi se vara stärkande för arbetslag och den gemensamma utvecklingen och intaget av kunskap som blir kärnan i ett arbetslag. De informanter vi har mött i studien har ingen enad bild av handledning. De intervjuade specialpedagogerna säger att handledning är en av deras huvuduppgifter. De beskriver målände handledning i olika former, en - mot en, grupphandledning med hela arbetslag och med föräldrar. De ger en pedagogisk framåtsträvande bild av handledning där vi tolkar in det systemteoretiska perspektivet och det Ottoosson (2014) beskriver angående relationer, att vi utvecklas i samspel med andra. Specialpedagogerna beskriver handledande samtal där förskollärarnas upplevelser och frågeställningar står i fokus för att komma vidare. I vårt resultat ser vi dock att mottaglighet hos förskollärarna varierat för handledning. De vill alla ha handledning säger de men vårt resultat visar att förskollärarna till viss del vill ha en annan typ av handledning.

Förskollärarna beskriver att de vill ha handledning i grupp med tötare träffar än vad de oftast får nu. Några beskriver också att de vill ha mer fakta och mer direkta metoder av specialpedagoger. Men handledning som i regelbundna, förebyggande samtal innan akuta situationer sker inte i den utsträckningen som det skulle behövas. Men när handledning sker får det som en av informanterna menade, bli tillfällen att prata om krävande situationer. Svårhanterbara känslor och upplevelser kan bearbetas i handledning. Mycket kommunikation och många relationer skapas i sociala sammanhang precis som Birnik (2010) beskriver, systemteori skapas oavsett om man är medveten eller inte, i mötet med andra får vi ta emot andras erfarenhet och kunskap som blir en del av oss och som ger oss ny förståelse och ny insikt.

Handledning kan se i vårt resultat är en del av förskolans föräldrastödjande arbete. Att ge handledning och att få handledning - att dela erfarenheter med varandra i en grupp där man vågar olika mycket. Någon berättar, andra lyssnar och andras erfarenheter sätts i relation till den egna erfarenheten. Med en handledare som ställer frågor vilka utmanar deltagarna till att tänka i nya banor och därefter ta med nya erfarenheter i arbetet kan göra att utveckling sker. Att även låta diskussionen fortsätta i arbetslaget och vinna styrka i gruppen som är en vinning i arbetsamma situationer med både barn och föräldrar som Gjems (1997) beskriver. Men ofta är vardagen något annat i förskolan. Det är ofta svårt att boka tider med specialpedagog som fungerar för ett helt arbetslag, vilket framkommer i resultatet. Endast en av de intervjuade specialpedagogerna finns stationerad på förskolor dagligen men även där är inte regelbundna handledningstillfällen vanligt.

Vår personliga utveckling och den egna hermeneutiska cirkeln utvecklas i möten och relationer med andra vilket Ödman (2007) beskriver. Han menar också att man får ta små bitar i sin utveckling och lägga den till annan kunskap för att få en helhet. Att hitta ny kunskap inom sig själv och i sin grupp och att spegla det i systemteorin som både Gjems (1997), Ottosson (2014) och Birnik (2010) beskriver. Det ser vi hade varit ett bra diskussionsunderlag på förskolornas arbetsplatsträffar eller lärgrupper så att arbetslagen utvecklas tillsammans genom kollegialt lärande och handledning. Några av de förskollärare vi mötte för intervjuer menade att specialpedagogens kunskap är något de inte kan. Men genom att vara öppen och aktivt delta både i dialog och lyssnande så skapas grund att utvecklas på. Erfarenheter och kunskaper skapar ny förståelse både för sig själv och för andra vilket vi också har fått erfara under detta arbete. Vår förförståelse har i likhet med Ödmans cirkel tagit ett varv och en ny förförståelse för yrket och betydelsen av våra relationer - både som förskollärare och specialpedagog har tagit nya vägar i vår tankebana. Att kommunicera och sätta ord på förväntningar men också vara inlyssnande och skapa utrymme för diskussioner för vad man vill uppnå med olika insatser ur olika perspektiv. Vi ser också att det är viktigt med arbetsbeskrivningar så olika professioner vet vad man kan förvänta sig av varandra och att vem som äger vilket uppdrag blir tydligt.

För föräldrar med barn inom skolan som är i behov av stödinsatser har Skolverket gett ut broschyren *Stödinsatser i skolan - vad behöver jag som förälder veta?* En motsvarande skrift ser vi skulle behövas inom förskolan för att tydliggöra allas roller och underlätta för föräldrar. I broschyren förtydligas vikten av samarbete mellan familjen och skolan. Det betonas att det alltid är skolans ansvar att skapa anpassningar och planera verksamheten och eventuella stödinsatser. Betydelsefullt är också att se att föräldrarna har en viktig del i relationen mellan barn och pedagog. Föräldrarna är de som i de flesta fall känner sitt barn bäst och som sitter med viktig information som är värdefull att förskolan får ta del av för att skapa goda förutsättningar för utveckling hos barnet, både för sig själv och i relation med andra. En annan

form av föräldrastöd som Tallberg Broman (2013) menar har blivit vanligare är att kontakten har blivit mer medial. Förskolan ger exempelvis stöd via en inloggning på förskolans hemsida. Detta är det dock ingen av våra informanter som nämner som ett sätt att stötta föräldrar. Vi anar att det ses mer som en kanal för information än som stöd, dock ser vi även här en möjlighet för utveckling.

Vilket håll vi betraktar svårigheter ifrån får konsekvenser för barn och föräldrar menar Ahlberg (2013). Vi ser att det specialpedagogiska relationella perspektivet ligger nära systemteori. Det relationella perspektivet ser svårigheter som något som uppstår i mötet med miljön, samma tanke ser vi inom systemteori. Ottoson (2014) menar att bemötandet vi får är avgörande för hur vi människor beter oss och hur vi bemöter andra. En pedagogisk slutsats blir att förskolan behöver förmåga att se hur stor betydelse relationen med föräldrar får. Att som Kinge (2014) menar se vikten av att förstå föräldrars situation. Att även göra föräldrar delaktiga i det som rör barnet på förskolan blir betydelsefullt. Flera av informanterna i studien beskriver vikten av att se det enskilda barnets behov i gruppen ur ett relationellt perspektiv.

Att samtala förtroendefullt med föräldrar ser vi i resultatet är viktigt. Flera informanter nämner betydelsen av att veta när och hur man ska säga något. Vikten av ett respektfullt bemötande återkommer flera gånger i vårt resultat som en viktig del av förskolans verksamhet i samverkan med föräldrar. Viktigt är också att precis som Gerland och Aspeflo (2015) skriver inte glömma allt positivt som finns hos barnet. Vi har även resonerat kring det som Broomhead (2013) skriver om att man redan tidigt i sin utbildning till förskollärare får till sig detta om konsten att samtala. Till förskolan kommer förskollärarstudenter på verksamhetsförlagd utbildning och i deras bedömningsmatris finns just samtal med vårdnadshavare med som en del. Detta ser vi som ett steg i rätt riktning för att kunna stötta föräldrar.

7.3 Förslag på fortsatt forskning

Förskolan ska ta tillvara på föräldrarnas synpunkter och tankar (Skolverket, 2016). I vidare forskning ser vi att föräldrar behöver få komma till tals mer. Vilket stöd de skulle önska och i vilken form behöver klarläggas. Hur en sådan undersökning skulle se ut är svårt att säga. Om föräldrar till barn i behov av anpassningar eller särskilt stöd har möjlighet och resurser att medverka i en undersökning så skulle kunskap kunna växa och forskningens horisont vidgas. Att ta tillvara föräldrars röster mer är något som även Palla (2018) och Vetenskapsrådet (2015) ser ett behov av.

7.4 Avslutande kommentar

I detta slutord görs en koppling tillbaka till det inledande resonemanget angående hur specialpedagogen kan stödja både förskollärare och föräldrar i strävan att skapa goda förutsättningar för det enskilda barnet. Kopplingen mellan det stöd som föräldrar får på förskolan och det stöd barnen i behov av anpassningar eller särskilda behov får är tydlig i tidigare forskning och litteratur, dock syns inte det sambandet lika tydligt i resultatet av studien. Grundläggande för att kunna stödja föräldrar är respekt och en empatisk hållning i ord och handling. Att arbeta med föräldrastöd kan inte vara ett sidospår på förskolan utan behöver vara ett medvetet förhållningssätt som är implementerat i verksamheten. Genom att

medvetandegöra systemteorin får vi syn på hur vi människor påverkas och påverkar varandra i relationer och i kommunikation.

Avslutningsvis ser vi att regelbunden handledning kan skapa en kollegial kunskapsbas som är stärkande och en god hjälp i föräldrastödjande insatser. Men resultatet visar att specialpedagoger och förskollärare inte alltid samverkar med varandra. Syfte och förväntningar på handledning behöver klargöras. Vi ser en tydlig arbetsbeskrivning där respektive yrkesgrupps uppgifter och mål är väl formulerade och finns levande i verksamheten är en fördel. Vi ser det som positivt att de handledande samtalen redan i terminens kalendarium är inplanerade för ett långsiktigt arbete. För att det ska finnas möjlighet för detta och inte ses som ett extra arbetsmoment är det viktigt att förutsättningar ges i form av tid i olika aspekter och prioritering från organisationsnivå. Vi ser fram emot att arbeta vidare med föräldrastöd utifrån en vidgad horisont.

8 Referenslista

- Ahlberg, A. (2013). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik- att bygga broar*. Stockholm: Liber.
- Berntsson, I. (2009). Att lära med nedsatt kroppslig funktion. I Ahlberg, A. (Red.). *Specialpedagogisk forskning En mångfasetterad utmaning*. (s. 251-274). Lund: Studentlitteratur.
- Birnik, H. (2010). *Handledande samtal*. Lund: Studentlitteratur.
- Björck-Åkesson, E. (2014). Specialpedagogik i förskolan. I Sandberg, A. (Red.). *Med sikte på förskolan- barn i behov av stöd*. (s. 269-286). Lund: Studentlitteratur.
- Bokström, P., Sarkadi, A. (2013). Föräldrastöd i förskolan. I Harju, A., Tallberg Broman, I. (Red.). *Föräldrar, förskola och skola: om mångfald, makt och möjligheter* (s.193-206). Lund: Studentlitteratur.
- Broomhead, K. (2013). 'You cannot learn this from a book'; pre-service teachers developing empathy towards parents of children with Special Educational Needs (SEN) via parent stories. *European Journal of Special Needs Education*, 28:2, 173-186, DOI: [10.1080/08856257.2013.778109](https://doi.org/10.1080/08856257.2013.778109)
- Folkhälsoinstitutet. (2009). *Nationell strategi för ett utvecklat föräldrastöd – En vinst för alla*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Gerland, G., Aspeflo, U. (2015). *Barn som väcker funderingar. Se, förstå och hjälpa förskolebarn med en annorlunda utveckling*. Estland: Pavus Utbildning AB.
- Gjems, L. (1997). *Handledning i professionsgrupper*. Lund: Studentlitteratur.
- Göransson, K., Lindqvist, G., Kling, N., Magnusson, G., & Nilholm, C. (2015:13). *Speciella yrken? Specialpedagogers och speciellärares arbete och utbildning*. Karlstad: Karlstads universitet.
- Göteborgs Universitet. (2017). *Utbildningsplan för Specialpedagogiska programmet 90 HP*. Göteborg: Göteborgs universitet, Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Ottosson, L. (2014). Samverkan mellan föräldrar, förskollärare och andra professionella. I Sandberg, A. (Red.). *Med sikte på förskolan- barn i behov av stöd*. (s. 269-286). Lund: Studentlitteratur.
- Palla, L. (2018). Characteristics of Nordic research on special education in preschool: a review with special focus on Swedish conditions. *International Journal of Inclusive Education*, 27 February 2018, 1-18. DOI: [10.1080/13603116.2018.1441337](https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1441337)

- Palla, L. (2009). *En förskola för alla: tre artiklar om förskola och (special) pedagogik*.
Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad. (Nr 3). <http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:456390/FULLTEXT01.pdf>
- Persson, S., & Riddarsporre, B. (2010). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Petersen, V. (2015). Att leda samarbetet mellan skola och hem. I Low, O. & Jensen, E. (Red.). *Pedagogiskt ledarskap om att skapa goda relationer i klassrummet*. (s. 175-190). Malmö: Gleerups.
- Renblad, K., Brodin, J. (2014). Behövs specialpedagoger i förskolan? *Socialmedicinsk tidskrift. Vol 91* (4), 384-390. <http://swepub.kb.se/bib/swepub:oai:DiVA.org:su-112703>
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolinspektionen. (2017). *Förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd*. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket. (2018). *Plats i förskolan*.
Tillgänglig:
<https://www.skolverket.se/skolformer/forskola/plats-i-forskolan-1.200171>
Hämtad: 2018-05-02.
- Skolverket. (2017). *Allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2015). *Stödinsatser i skolan - vad behöver jag som förälder veta?* Stockholm: Fritzez.
- SOU 1999:63. *Att lära och leda. En lärarutbildning för samverkan och utveckling*.
Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/49b721/contentassets/85511ab267814612b419488e3baea39f/sou-199963a> Hämtad: 2018-04-06.
- SOU 1972:26. *Förskolan del 1 Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning*.
Tillgänglig:
http://weburn.kb.se/metadata/562/SOU_260562.htm. Hämtad: 2018-03-15.
- Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg, L. (2016). *Gruppsykologi: om grupper, organisationer och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.

- Tallberg Broman, I. (2013). Föräldrasamverkan i förändring. I Harju, A., & Tallberg Broman, I. (Red.). *Föräldrar, förskola och skola: om mångfald, makt och möjligheter* (s.25-37). Lund: Studentlitteratur.
- Thomassen, M. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vetenskapsrådet. (2015). *Förskolans tidiga intervention*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Tillgänglig:
https://publikationer.vr.se/wp-content/uploads/2015/04/VR1527Foerskola-tidig-intervention_web.pdf
- von Ahlefeldt Nisser, D. (2009). *Vad kommunikation vill säga. En iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. (Doktorsavhandling i specialpedagogik, ISBN 978-91-7155-826-8). Stockholm: Universitetservice US-AB. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:208025/FULLTEXT02>
- Vuorinen, T., Sandberg, A., Sheridan, S., & Williams, P. (2013). Preschool teachers' views on competence in the context of home and preschool collaboration. *Early Child Development and Care*, 184:1, 149-159. DOI: 10.1080/03004430.2013.773992
- Ylvén, R., Wilder, J. (2014). Samverkan med barn och familjer. I Sandberg, A. (Red.). *Med sikte på förskolan- barn i behov av stöd*. (s. 249-268). Lund: Studentlitteratur.
- Åberg, K. (2007). Handleda i lärgrupper - för vad och vem? I Kroksmark, T., Åberg K. (Red.). *Handledning i pedagogiskt arbete*. (s. 77-97). Lund: Studentlitteratur.
- Ödman, P-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Frågeguide

1. Berätta om Din yrkesbakgrund och Ditt nuvarande arbete.
2. Beskriv vad specialpedagogiskt stöd innebär för Dig?
3. Vad innebär föräldrastöd för Dig och vad betyder det för Dig i ditt uppdrag?
4. I vilken omfattning möter specialpedagog föräldrar? När och i vilken omfattning sker dessa möten?
5. Beskriv hur kontakten ser ut mellan förskola och specialpedagog?
(Hur? När? Av vem?)
6. Berätta om Dina förväntningar på specialpedagogiskt stöd kopplat till det föräldrastödjande arbetet.
7. Hur tycker Du att det specialpedagogiska stödet bör vara utformat när det gäller föräldrastöd?
8. Beskriv den kunskap och kompetens Du förväntar Dig att specialpedagog/förskollärare ska ha?
9. Vad får du för stöd i ditt yrkesuppdrag för att kunna utföra ditt uppdrag och hur skulle Du önska att det såg ut?
10. Har du något övrigt att tillägga?

